

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

**Oviedo, Francisco de
Lvgdvni, M.DC.LI.**

Controversia IX. De causa efficiente creata.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95503](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95503)

formam expellere, ni aliud mediteris principium expulsiōis formæ ligni, videlicet dispositiones ad formam ignis, quas dicas immediatè exigere non esse formæ ligni, sicuti principium productiūm formæ ignis non tam petit immediatè productionem formæ ignis, sed etiam non esse formæ ligni. Quod si ita sentias philosophandum est de non esse dispositionum formæ ligni supponente dispositiones formæ ignis cum virtute ad inducendum non esse formæ ligni, quod potest etiam inducere non esse dispositionum, sicuti de forma vt informante, quæ oppositum expellit, etiam si supponat suum actum primum cum virtute ad expulsiōem, quam ipsa præstat.

15

Hanc doctrinam non inglorius in lucem Compluti dedit noster Doctor Complutensis Hurtadus quam edidit tom. de Incarnat. disput. 1. diff. 10. vbi docuit actum contritionis de facto expellere peccatum, etsi procedat ab habitu gratiæ potente peccatum expellere, illūque supponat natura priorem. Ceterū etsi illius doctrina iure multis sit commendata, in præsentī materia non leuem habet difficultatem præcipue in doctrina ipsius Hurtadi, propter quam dixi forsan non posse improbari exemplum, quod adducunt aduersarij pro opposita sententia, de actu contritionis non expellente peccatum, ex eo quod supponat habitus, quam hic explicandam reliqui. Expulsiō, potest esse formæ positiuæ, quæ propriè est expulsiō, & formæ negatiuæ, quæ impropiè dicitur expulsiō, sicuti expulsiō tenebrarum lucis: expulsiō formæ positiuæ distinguitur ab informatione formæ expellentis, ac proinde non valet consequentia, supponitur informatio caloris ergo supponitur expulsiō frigiditatis. Expulsiō negationis non distinguitur ab informatione habitus, ac proinde valet, supponitur lux informans; ergo supponitur expulsiō tenebrarum. Hinc fit in opinione asserente peccatum dicere priuationem gratiæ, gratiam ipsam esse nō esse peccati: ac proinde eo ipso quod supponatur gratia in subiecto supponitur non esse peccati; & actus contritionis, qui supponit habitum gratiæ priorem naturā supponit non esse peccati prius naturā, ac proinde non esse peccati identificatum cum gratia informantē, quod est prius actu contritionis, & non potest esse posterius illo. Multi tamen rem componunt asserentes peccatum dicere priuationem gratiæ informantis, quæ auferenda est, per gratiam vt informantem, quam non supponit actus contritionis, qui non procedit ab habitu vt informantē mediā vnione, sed vt inherente mediā passione. Hoc dicendi modo optimè sententia Hurtadi defendi posset: verū tamen Hurtadus non solum non defendit, verū agrè fert hanc distinctionem inter inherēntiam, & vnionem ab alijs defendi, & ita difficilè in hac materia doctrina alijs semper laudanda potest adduci, quæ rectè in eadem constat apud illos, qui inter peccatum, & gratiam oppositionem contrariam inter extrema positiua, & non priuatiua agnoscunt, vel etiam apud illos, qui distinguentes inherēntiam formæ ab illius informatione asserunt habitum gratiæ supponi ad actum contritionis vt inherēntem, & non vt informantem, ac proinde non supponi ad actum contritionis non esse peccati, quod consistit in habitu gratiæ vt informantē, iuxta quorum principia dicendum esset actum contritionis procedentem ab habitu gratiæ peccatum de facto expellere, si illius habet virtutem expultricem per suam entitatem, tanquam per formam formaliter sanctificatam.

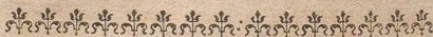
16

Circa modum, quo vna forma aliam expellit, dico breuiter nullam formam aliam expellere producendo aliquid in forma expellenda, neque in subiecto: non in forma expellenda, quia illud quod in forma produceretur potius supponeret formam tanquam subiectum, causamque materialem, quam illam destrueret, nihil enim potest esse destructiūm causæ immediatæ, quam supponit: non in subiecto, quia de illo quod produceretur inquirerem, an per aliam productionem expelleret formam, & si affirmatiuè respondeatur in infinitum abibimus: si per se ipsum cur non poterit præstare forma per se ipsam illud, quod præstat effectus ille, quem tu fingis productum à forma? Neque forma potest aliam physicè immediatè corrumpere, quia corrumpi formam nihil aliud est, quam subtrahi concursum, quo antea conseruabatur, sed vna forma non conseruat aliam: ergo non potest alius concursus subtrahere, neque illa forma deficiet ex eo quod hæc illa non conseruet; nihil enim minus indiget forma ligni,

quàm cōcursu præstito à forma ignis vt conseruetur. Non restat alius modus, quo vna forma aliam expellat, nisi moraliter exigendo à Deo, vt concursus suspendat, quo formam antiquam conseruabat, quæ exigentia effectum fortietur, quando Deus ex vi illius moueatur ad suspendendum concursum, quem erga formam antiquam exigebat, quod si Deus in instanti, in quo introduceretur forma ignis in hac materia destrueret formam ligni præexistentem nullo habito respectu ad formam ignis introductam, non diceretur hæc in actu secundo aliam expulsiōem. Ex hoc inferes formam vt inherēntem, & vt informantem non dicere causalitatem expulsiōis, sed tantum actum primum illam exigentem. Hic actus primus primò respicit actum diuinæ voluntatis, quo vult subtrahere concursum, non tanquam effectum, quia actus diuinæ voluntatis nullius virtutis effectus esse potest, aliquo modo tamen dicitur hic actus dependens ab illa exigentia, sine qua non esset. Hanc dependentiam impropiam habet actus diuinæ voluntatis per suammet entitatem, nullā aliā causalitate interiectā, quia omnis actus eodem modo, quo pendet immediatè dependet à motiuo, quod respicit. Ex hoc actu tanquam ex causa sequitur non esse formæ vt inherēntis, & non esse formæ vt informantis. Non esse formæ vt inherēntis habet causalitatem negatiuam, videlicet non esse actionis terminatæ ad formam vt informantem. Non esse formæ vt inherēntis dicit non esse ipsius inherēntis, ad quod nulla datur causalitas interiecta adhuc negatiua, quia sicut forma vt inherēns, quæ formaliter dicit inherēntem non dicit causalitatem interiectam, quia inherēntia per se ipsam dependet, ita non esse eiusdem non potest dicere negationem causalitatis, seu subtractionem concursus terminati ad formam vt inherēntem; sed sicuti forma vt inherēns per se ipsam dependebat ab agente, ita non esse formæ vt inherēntis per se ipsam definit conseruari ab agente, & in se ipsa inuoluit desitionem sui.

Actus primus produciens formam destruit oppositam mediātè, & immediātè; mediātè quatenus produciit formam, quæ aliam expellit modo dicto, & ita illius causalitas remota erit causalitas, quæ produciit formam vt inherēntem, & vt informantem: immediātè destruit aliam formam exigendo eandem suspensionem concursus, quam exigit forma vt inherēns, & vt informans, & ita per eandem causalitatem, per quam forma informans aliam expellit, per eandem actus primus formæ expellentis immediātè destruit formam, quæ expellitur: dicitur tamen forma expellere aliam formaliter, & non actus primus etsi eadem sit vtriusque causalitas, oritur à forma exigenti illius, quia per suam informationem, & est actus primus huius causalitatis, & forma formaliter vt informans; actus verò primus, quem eadem supponit ex parte principij actiui formæ expellentis nullam dicit informationem formaliter, neque impossibilitatem ipsius cum forma, quam intendit destrui in ordine ad subiectum aliquod commune, sed tantum virtutem actiuiam, & ita actus primus ad formam ignis dicitur actiuiè destrui formam ligni, & ipsa forma ignis dicitur illam destrui formaliter per eandem causalitatem, sicuti principium actiuium, & passiuum per eandem causalitatem in diuerso genere causæ eundem exhiberet effectum.

Negatio dispositionum si esset actus primus ad destructionem formæ influeret tanquam motiuum, à quo dependebat conseruatio formæ, ad quam disponebant dispositiones, quarum negatio successit. Si dispositiones ad formam immediatè exigent non esse contrarias, eandem causalitatem in illud haberent, ac reliqua principia medio eodem actu voluntatis diuinæ modo suprà explicato de alijs principijs.

CONVERSIA IX.

De causa efficiente creata.

 EXPLICVI causas intrinsecas entis naturalis, accedo iam ad causas extrinsecas explicandas, quarū præcipua est efficiens. Hæc primò diuiditur in creatā, & incretatam: disputabo modò de causa efficiēti

efficienti creatâ disputaturus Controuersia sequen-
ti de causâ increata.

PUNCTVM PRIMVM.

Quid sit causa efficiens.

Aristoteles hoc 2. lib. cap. 2. & 3. & 5. Metaphysic. cau-
sam efficientem definit, vnde primum principium
est mutationis, & quietis, & in text. 31. huius 2. lib. verba
definitionis repetens, ita ait: *Semen autem, & medicus, &
consilio omnino ipsum faciens omnia sunt principia mutationis:*
aut status, aut motus. In hac definitione aliam virtute con-
tentiam inueniunt Suarez disp. 17. Metaphysic. sect. 1. &
Rub. tract. de causa efficien- ti, num. 1. quam sic tradunt:
causa efficiens est principium per se à quo primo est, aut sit mutatio
quam definitionem postea propugnabo.

Recentiores quidam ita verbis Aristotelis adhærere,
vt existiment causam efficientem non esse principium mu-
tationis, sed id vnde procedit ipsum mutationis princi-
pium, neque adeo peregrinæ cogitationis fundamentum
aliquid adducunt, præter verba Aristotelis supra relata,
quæ si cum aliis, quibus frequenter Philosophus suam mē-
tem explicat, contulissent, non ita illorum materiali sono
deciperent. Eodem lib. 5. Metaphysic. cap. 2. post præ-
dicta verba ita discernit inter materiam, & efficiens af-
figurat: *Hoc quidem est materia, illud vero est motus.* Et
statim postquam dixerat exercitium esse causam bonæ
habitudinis, & contra bonam habitudinem esse causam
exercitij, discernit addit inter efficiens, & finem his ver-
bis: *Non tamen eodem modo, sed hæc quidem est finis, illud vero*
est principium motus, ex quibus manifestè concluditur in
phrasî Aristotelis idem esse id, vnde principium est motus,
ac id, quod est principium motus, & inter peritos Latine
linguæ optimè dicitur effectum trahere originem, & prin-
cipium ab efficiente.

Hurtadus disput. 9. sect. 1. causam efficientem definit:
Principium per se influens in aliud, præcisâ mutatione sui, ex
præcisâ ratione in fluxu. Non probo definitionem hanc, quia
conuenit causæ formali, & quia non conuenit omni effi-
cienti. Conuenit causæ formali, quia hæc est causa totius
ex doctrina communi, quam Hurtadus amplectitur, & in
illud influit seclusâ mutatione sui ex præcisâ ratione in-
fluxus causæ formalis, qui tantum est vnio, ex vi cuius
forma non mutatur. Dices non mutari per terminationem
vniionis, mutari tamen per illius receptionem, quia forma
patitur vniionem in opinione Hurtadi constituentis du-
plicem vniionem, quamdam receptam in materia, aliam
in forma. Contra: etiam si forma mutetur per receptio-
nem vniionis non mutatur ex præcisâ ratione influxus,
quem exhibet in totum, quia forma non influit in totum
recipiendæ vniionem, sed illam terminando, & illius in-
fluxus adequatus est vnio, ex vi cuius præcisè non muta-
tur forma: ergo causa formalis influit sine mutatione sui
ex præcisâ ratione influxus, etsi ex alio capite mutetur,
quatenus causa materialis vniionis: ergo illi conuenit præ-
dicta definitio. Virgeo ad hominem: In opinione Hurtadi
principio immanenter operanti rectè quadrat hæc definitio,
etsi quatenus subiectum actionis per illam immutetur:
ergo rectè etiam conueniet principio formali totius, etsi
quatenus est principium materiale vniionis mutetur, cum
non mutetur per eandem vniionem sicuti principium im-
manenter operans non immutatur per actionem, sed per
influxum vniionis ab illa distinctam. Vltimò vnio in
opinione Hurtadi potest creati: pono ergo creati vni-
onem & formam compositi, de forma enim nullus negat
posse creati, tunc sic arguenter: Illud compositum ex
materia, forma, & vniione esset verè compositum ex ma-
teria, & forma: ergo vtrique totum componeret: ergo
vtrique in actu secundo esset causa illius, vna formalis,
materialis altera: sed neutra mutaretur: ergo neque cau-
sa materialis, neque formalis totius mutatur ex præcisâ
ratione influxus, quem exhibet in totum.

Secundò arguenter contra eandem definitionem.
Principium immanenter produciens immutatur præcisè
ex vi actionis immanentis: ergo principium effectuum
immutatur ratione influxus. Distinguit Hurtadus 5. 5. Actio
immanens immutat agens intrinsecè: in denominatione
actionis, nego: in denominatione passionis, concedo.

Franc. Queda, de Philosoph. Tom. I.

In hac re Hurtadi consequentiam non laudo, latè probat
disput. 16. Metaphysic. section. 4. à num. 29. actionem edu-
ctiuam formaliter non distingui à passione, neque habere
diuersa connotata: ergo actio eductiua vt eductiua est for-
maliter immutat agens. Probo: vt eductiua formalissimè
est passio iuxta sententiam Hurtadi: vt est passio immu-
tat: ergo vt eductiua immutat: sed actio vt immanens
est eductiua: ergo vt actio immanens, & vt eductiua est
causalitas agentis, quod non constituitur solum agens
per actionem, sed tale agens per talem actionem vi-
delicet immanentem, vel transeuntem; actio enim in-
tra lineam actionis diuiditur in transeuntem, & imma-
nentem.

Arriaga disput. 9. sect. 1. ita causam definit: *Principium*
per se influens in aliud præcisâ mutatione sui ex præcisâ ratione
causæ efficientis. Vitium huius definitionis vel recentem
Dialecticum non latebit, includit enim definitum eodem
modo significatum in illa particula *efficientis*, ac ante defi-
nitionem definiendum proponebatur. Patitur etiam eas-
dem difficultates, quas contra definitionem Hurtadi ex-
pendimus, à qua tantum differt per vltimam particulam.

Sto definitioni, quam ex Aristotele tradunt Suar. &
Rub. supra: *Principium per se, à quo primo est, aut sit mutatio.*
Principium loco generis ponitur, per reliquas particulas
differre à causa formali & finali nullus dubitat, non enim
effectus dicitur esse à fine, sed propter finem, neque à for-
ma, sed per formam, per quam totum constituitur. Est dif-
ficultas tantum de materia respectu formæ, per quam par-
ticulam excludatur ab hac definitione. Volunt nonnulli
excludi ex eo quod effectus non dicatur fieri à materia, sed
ex materia, illa enim particula denotat principium ex-
trinsecum, quod Aristoteles significauit per particulam
vnde, quæ semper denotat terminum extrinsecum, neque
enim locus, vbi ergo sum, dicitur vnde sum, sed locus à
quo discedo dicitur vnde venio. Non omnino acquiesco,
quia etiam si particula *vnde*, dicat rationem extrinsecam,
materia respectu formæ, cuius est causa, extrinsecam dici
potest, quatenus extrinsecum sumitur pro re adequatè
ab illo distincta, cui extrinseca dicitur, in quo sensu suf-
ficit, vt dicamus particulam *vnde*, rationem extrinse-
cam importare in forma, quæ concipitur quatenus nasci-
tur, seu educitur ex materia proficiens ex illo esse vir-
tuali, quod in materia habebat ad esse formale, quod in
se continet. Magis placet materiam excludi per particu-
lam illam, *primo*, quæ non conuenit effectui, seu cau-
saliati respectu subiecti, seu causæ materialis, sed respectu
principij effectiui; nam licet materia sit primum subie-
ctum in ratione subiecti, non tamen est primum à quo est
motus seu causalitas, quæ dependet à materia tanquam
à principio passiuo, & ab alia entitate tanquam à princi-
pio effectiuo quod probo, & explico. Primum mouens
iuxta Aristotelem dicitur illud, quod determinat motum,
& ab illo tantum dicitur primo esse motum, à quo depen-
det, ob hanc rationem dixit Aristoteles viuientia à se mo-
ueri, quia illa sibi motum determinant, neque indigent
alio extrinseco determinante, vt moueantur, & non di-
cuntur moueri à generante, quia postquam sunt producta
à generante, pro sua libertate si sint rationalia, vel pro sua
indifferentia sicut cognoscitiua, vel si tantum vegetatiua
sint secundum illorum diuersum statum à principio in-
trinseco modò determinantur ad tantam nutritionem, mo-
dò ad tantam, ita vt magis nutriantur antequam perue-
niant ad perfectum statum, minùsque postquam illum ex-
pleuerint. Non viuientia dixit Aristoteles moueri à gene-
rante, quia postquam generans talem illis indidit formam
semper sunt eodem modo ex se determinata ad talem
motum, & ita dicuntur determinationem illam in actu
primo traxisse à generante, licet in actu secundo à se de-
terminentur, vt patet in motu lapidis deorsum, qui ab ipsa
natura lapidis determinatur.

In hoc sensu affirmo, illam particulam *primo*, tantum
conuenire causæ efficienti, quæ est determinatiua motus,
& quæ materiam determinat ad illum; ita vt si motus ve-
rè procedat ab efficiente, & materia non ab hac, sed ab
alio tanquam à determinante procedat, semper enim
actus primus actiuus motum determinat, quem non po-
test passiuus determinare, ob quam rationem dicam Con-
trouerf. 12. de anima. Punct. 3. cum communi ferè om-
nium sententia principij passiuum vt passiuum non posse esse
liberum, quia passiuum vt passiuum non valet se determinare.

T 2 Aristoteles

Aristoteles numquam actionem sine motu cognouit, ideo definitionem causae efficientis dedit per motum, & quietem, nos autem, qui actionem creatiuam, & plures alias actiones, praecipue ad accidentia terminatas, quibus non competit ratio motus, agnouimus, per principium motus, principium totius actionis debemus intelligere, quid vero significetur nomine quietis explicui Controuers. 6. Punct. 1. inter exponendam naturae definitionem.

9 Causalitatem principij effectiui in illius definitione explicuit Aristoteles, motum videlicet, per quem principium effectiuum actu mouet, seu efficit, cum vero dixerimus principium effectiuum debere sumi in ordine ad plures actiones, quae motus non sunt debemus effectiuo principio tanquam veram causalitatem non solum motum, sed etiam actionem assignare, quam etiam designauit Aristoteles dum definiuit actionem: *actus agentis ut agens est.* De natura actionis dicam Controu. 12. Puncto 1.

10 Causa efficiens diuiditur in primam & secundam; causa prima est à qua omnes dependent effectus, cum ipsa à nulla alia causa dependeat; secunda dicitur, quae dependet ab alia causa, & à qua dependent aliqui effectus. Rursus secunda diuiditur in moralem, & physicam; physica dicitur, à qua effectus per verum influxum dependet; moralis, quae physice non attingit effectum, sed in causa est, ut alia causa illum attingat, sicuti consulens, rogans, vel mandans; Physica diuiditur in principalem, & instrumentalem; quomodo haec membra inter se differant, non omnium eadem sententia, varias explico Punct. 5. Principalis iterum subdividitur in vniuersalem, & particularem. Vniuersalis quae cum pluribus causis inter se specie diuersis ad plures concurrat effectus specie diuersos. Particularis, quae cum aliis concausis determinatis certos sibi praescribit effectus. Deinde causa principalis alia vniuersa, alia aequiuoca; vniuersa dicitur respectu effectuum eiusdem speciei cum principio; aequiuoca respectu effectuum diuersae speciei. Demum alia est causa libera, alia necessaria; causa libera est quae positis omnibus requisitis ad operandum potest operari, & non operari; necessaria dicitur, quae positis requisitis ad operandum, non potest non operari.

PUNCTVM II.

Statuitur virtus actiua in causis secundis.

I **A**udiendi non sunt auctores, qui dicunt in causis secundis non esse virtutem operatiuam, sed Deum ad praesentiam illarum effectus producere, quae sententia ex Trident. efficaciter reicitur. Damnat Trident. sess. 6. can. 4. illum, qui dixerit nostrum arbitrium nihil operari; sed habere se veluti quoddam inane instrumentum: ergo constat, ex Trident. nos effectiue operari actus spectantes ad nostram iustificationem, & non nos habere merè passiuè: ergo ex Concilio constat nobis inesse actiuam virtutem ad actus nostrae voluntatis. Secundò, eandem conclusionem traditam à Concilio, quam modo propugno, ratione ostendo: Homini inest liberum arbitrium, & se liberè determinat ad hanc operationem laude, & illam vituperio dignam: ergo homo effectiue elicit suam operationem, alias non esset liber, neque se determinaret, sed illum determinaret Deus, qui operationem produceret, neque illi posset dari laus, vel vituperio operatio, quae ab illo non efficitur, sed à Deo, qui pro sua libertate illam produceret nullo habito respectu ad libertatem hominis, quae illi non inesset, si non effectiue actus voluntatis produceret. Dices hominem esse dignum laude vel vituperio, quia Deus ad praesentiam illius producit hanc, vel illam actionem. Contrà: homo ex se indifferens ad actionem bonam vel malam, vel producit aliquid, ex cuius determinetur Deus ad producendam hanc actionem bonam, vel nihil producit, sed Deus ad praesentiam hominis indifferens ad vtramque actionem pro sua libertate producit, quam vult. Si primum dicas, iam concedis homini virtutem actiuam: si secundum, conuinceris hominem non esse laude dignum hic & nunc ex eo, quod Deus producat actionem honestam, quia praesentia hominis non magis determinabat Deum ad actionem honestam, quam inhonestam producendam.

Operationes aliorum brutorum effectiue ab ipsis procedere manifestè ostenditur, si enim motus non procederet ab ipso animali, quomodo equus bello instructus commoueretur? quomodo asinus ad sonitum huius vocis agitaretur, & ad illius sonitum quiesceret? numquid determinatur Deus vocis sonitu, ut motu, quietemve animalis producat? quis amens haec diceret? Secundò animalia motu defatigantur: ergo illum producant, non enim defatigarentur si nihil agerent, neque cum homine congruè actum esset, si defatigaretur actione à Deo exhibità; & virtutem operandi Deus sibi praeiperet, hominique laborem, & defatigationem tantum fuisset impertitus.

De aliis effectibus vulgo eadem conclusio probatur, quia si ignis non esset productiuus caloris, non esset maior ratio cur Deus ad praesentiam ignis calorem produceret, quam frigiditatem. Non vrget haec ratio, quia sicuti tenemur recurrere ad naturam agentis, cum à nobis queritur cur ignis sit productiuus caloris, & non frigiditatis, sic qui dicunt agentia naturalia per se non esse operatiua ad eandem naturam recurrerent, & dicerent ex natura ignis provenire, ut Deus ad praesentiam illius debeat ut auctor naturae potius calorem, quam frigiditatem producere. Potest tamen vrgeri haec ratio, quia si tota virtus actiua existeret penes Deum nihil operante causa secunda, cur Deus ita decreuisset certos effectus producere, plantas, verbi gratia non nisi post tam laboriosam hominis culturam, post pluuiam de caelo missam, quae omnia in cassum Deus decreuisset ad effectum à se producendum praere, cum illis non expectatis aequè bene effectus posset à Deo produci.

Vltimò eandem conclusionem probò. Effectus potest dependere à principio passiuo creato: ergo ab effectiuo. Respondebis Deum non posse pati effectum, & ita virtutem passiuam dandam esse necessariò in creaturis, posse tamen illum efficere, quapropter virtus actiua necessaria non est in alio praeter Deum. Contrà: virtus actiua Dei non opponitur cum virtute actiua creaturarum: ergo ex eo quod Deus actiue possit operari, non infertur creaturam hac virtute actiua carere, statuo ergo virtutem actiuam Dei non esse fundamentum ad negandam virtutem actiuam creaturae, & hoc posito, arguo à paritate praedicta. Virgeo: in creatura inuenitur tota proportio, quae potest excogitari requisita ad aliam producendam: neque fundamentum est ad negandum hanc illi productiuam inesse, aliàs tota Philosophia clamitat illam in creaturis concedendam esse, perpetua sensuum experientia idem demonstrat: eliminanda ergo est sententia, quae virtutem hanc creaturis denegat, vel tota euertenda Philosophiae disciplina.

Demum, ut doctè meditatur Soar. disp. 18. Metaphys. sect. 1. virtus haec ex sacra Pagina haud obscure colligi videtur, Genes. 1. num. 11. *Germinet terra herbam viuentem*, & num. 24. *Producat animam viuientem*, &c. Ex quibus verbis colligit Basil. hom. 9. res virtutem productiuam accepisse, Et Marth. 4. ait Christus: *Aliud cecidit in terram bonam, & dabit fructum.* Et infra: *Aliud terra fructificat primam herbam, deinde spicam, deinde plenum frumentum, &c.*

PUNCTVM III.

De virtute operatiua accidentium.

I **P**RIMA CONCLUSIO. Substantia habet virtutem intrinsecam, & immediatam productiuam accidentium in se ipsa: ita Soar. disp. 18. Metaph. sect. 3. Hurtad. disp. 9. sect. 1. subsect. 2. & alij plurimi. Probo hanc conclusionem experientia, qua videmus aquam remoto quolibet alio agente extrinseco reducere se in pristinam frigiditatem, ergo producit frigiditatem in se ipsa. Responderi solet ex lauello aquam frigiditatem in se producere, propter qualitatem quamdam occultam productiuam frigiditatis distinctam à substantia aquae, quam recipit à generante. Inquiro, vnde haec qualitas occulta fuit nota? certè ex nullo capite, ac proinde adeo mihi est occulta, ut illam non agnoscam, quam neque lauellus cognouisse debuerat, cum verò substantiam aquae nouae, ipsi efficientiam frigiditatis tribuo, & non ignota qualitati, & sine fundamento fictae committo. Secundò in actibus vitalibus

libus specialiter probatur hæc conclusio, quo (ad hoc potentis superadditis) immediate ab anima procedere ostendo Controu. 3. de anima punct. 1.

SECUNDA CONCLUSIO. Substantia virtutem habet producendi immediate in alio subiecto extraneo plura accidentia, quæ in se ipsa producit, ignis v. g. potest producere immediate per suam substantiam calorem in ligno eiusdem rationis cum calore in se ipso producto. Probo hæc conclusionem: calor productus in ligno, & igne, est eiusdem rationis: ergo continetur uterque calor secundum suam entitatem in virtute intrinseca ignis, alias calor contentus in virtute intrinseca ignis non petit ex se immanenter produci cum saltem ab alio calore posset produci transiente, neque modus transiente operandi excedit virtutem intrinsecam ignis: ergo poterit ignis non solum immanenter, sed etiam transiente calorem producere, præcipue cum nullum sit fundamentum ad negandum igni hæc virtutem transientem producendi calorem, quem potest immanenter producere.

TERTIA CONCLUSIO. Ignis, qui virtutem habet producendi calorem in ligno non impeditur calore, quem in se habet ut talem calorem producat in subiecto extraneo. Hanc conclusionem exprimo contra Arrag, asserentem disp. II. sect. 2. subsect. 1. n. 14. ignem habere virtutem producendi calorem in subiecto extraneo, nihilominus naturaliter non posse illum producere, quia impeditur proprio calore. Meam conclusionem probo, & Arragam impugno principio illis satis familiari. Quoties dux causæ, quarum quælibet virtutem habet ad effectum producendum approximatur passo, in quo effectus est producendus, utraque attemptat suum concursum, & effectus ab utraque procedit, sed calor, & ignis habent virtutem ad producendum calorem in subiecto extraneo, & æquæ uterque applicatur subiecto: ergo effectus ab utroque procedit, per concursum attemptatum, qui inadæquate procedat ab igne, & inadæquate à calore, & ab utroque adæquate. Respondet Arrag. calorem esse causam magis proportionatam ad producendum alium calorem. Contra: Hæc maior portio gratis confingitur ab Arrag, non enim ex eo quod calor sit magis similis alteri calori, est magis proportionatus ad productionem illius, cum proportio inter causam, & effectum non consistat in similitudine, ut patet in omnibus agentibus æquiuocis, sed in virtute ad agendum, quæ excellentior est in agentibus æquiuocis: ergo maior portio admittenda non est. Sed esto maiorem proportionem habeat calor, quam ignis ad producendum calorem transiente, nihilominus ignis habet proportionem ex se sufficientem ad illum producendum, quia si non impediretur proprio calore illum produceret, ut fatetur Arrag. ergo etiam si calor ignis maiorem proportionem habeat, calor magis proportionatus & ignis minus proportionatus calorem producent. Probo consequentiam: causam esse proportionatam ad effectum producendum nihil aliud est, quam habere virtutem ad illius productionem exhibendam: ergo esse magis proportionatam erit habere maiorem virtutem: sed non ex eo quod hæc causa habeat maiorem virtutem quam illa, impeditur causa, quæ habet maiorem virtutem, ne effectum producat quem alias potest producere, imò causa quæ ex se non habet virtutem adæquatam, audita aliâ, quæ virtutem adæquatam habeat, concurrat ad effectum, quem se sola præstare non poterat: ergo causa minus proportionata, quæ alias sufficientem proportionem habet ad effectum producendum non impeditur causa magis proportionata, ne effectum producat, potius illa adiuta facilius, & celerius illum producat. Vtgeor: absente calore proprio ignis produceret calorem in ligno: ergo etiam præsentem calorem. Probo consequentiam: virtus actiua ignis, neque capacitas passi non minuitur per præsentiam caloris, quia utraque virtus non distinguitur à substantia ignis, & passi, quæ absente, & præsentem calorem eadem est: neque calor potest impedire actionem ignis: ergo. Calorem non posse impedire actionem ignis sic probo: vnam agentem tantum potest impedire actionem alterius, quatenus producit, vel intendit producere effectum impossibilem cum effectu producendo ab alio, vel quatenus præoccupat actionem alterius: sed calor non potest impedire influxum ignis primo modo, quia uterque intendit eundem effectum producere, non præoccupando actionem alterius, seu subiectum per effectum à se productum, quia hæc actio procedens à calore, & non ab igne in illo

Franc. de Oniedo, Philosoph. Tom. 1.

instanti temporis applicato debet supponere ex parte actus primi aliquid, ratione cuius Deus cum suo principio ad hanc actionem concurrat, & non ad aliam cum alio comprincipio applicato, cum enim in priori natura antequam intelligatur aliqua actio procedens ab hoc agente præoccupante, seu impediante actionem alterius, supponatur utrumque principium actiuum exigens actionem, ad hoc ut Deus cum hoc principio actiuo, & non cum illo concurrisset dicatur, assignandum est ex parte huius principij aliquid ratione cuius illi debita sit actio adæquate ab illo procedens, impediens actionem processuram ab alio principio, vel ab utroque, in quam alterum principium propendebat, quod assignari non poterit, quia maior virtus ex parte caloris, etiam si admittatur, non exigit ut minori virtuti ignis penitus denegetur influxus, quia minor virtus non alia maiori absorbetur, sed potius adiuvatur, ut nuper dicebam.

QUARTA CONCLUSIO. Plura accidentia transiente producta indiuisibiliter producuntur de facto ab alio accidenti, & substantia, v. g. calor in aqua ab igne, & à calore existente in igne. Hæc conclusio ex præcedentibus manifestè inferitur, probavi enim ignem, & calorem existentem in ipso virtutem habere ad producendum calorem in aqua, & ostendi vnum non posse impedire actiuitatem alterius, ex quo manifestè inferitur utrumque in actionem prodire, quotiescumque calor simul cum igne applicatur subiecto capaci recipiendi calorem.

Obijci. contra hanc conclusionem. Si accidens haberet virtutem producendi accidentia in subiecto extraneo, sequeretur aquam nimis calidam producturam frigiditatem in manu, quia etiam si frigiditate careret, ipsa per se posset frigiditatem producere: consequens autem est contra manifestam experientiam, quæ constat quodlibet passum aqua calida calefieri. Diceret aliquis aquam calidam non posse producere frigiditatem in subiecto extraneo, quia prius debet propriam frigiditatem amissam recuperare, quam extraneam producere, cum magis propendat in frigiditatem intrinsecam producendam quam in extrinsecam aliam, & ipsa sibi propinquior sit, quam cuiusque extraneo passo. Non placet hæc solutio, quia agens potest agere in passum distans qualitate intensam, dummodo aliquam in propinquius, est remissiorem ratione maioris contrarij producat: sed aqua calida semper aliquam frigiditatem in se habet, quam producit, seu conseruat: ergo media illa poterit frigiditatem producere in passo sibi propinquo. Respondeo aquam non producere frigiditatem in manu, quia impeditur calore, quem in se habet, qui calorem in eadem manu producit, & cum hæc non possit simul moueri duplici motu contrario non potest recipere frigiditatem ab aqua, quia recipit calorem ab alio calore aquæ inherente. Neque solutio hæc displicere debet ex eo, quod accidens, v. g. calorem inherente in aqua actiuitati substantiæ præferamus, docemur enim experientia calorem inherente ferro, vel lapidi aquam calefacere, & hanc remouere à conseruatione frigiditatis innatæ, præualereque contra illius virtutem actiuam.

QUINTA CONCLUSIO. Accidens existens absque consortio alijs substantiæ valet aliud accidens producere. Patet hæc conclusio in aqua calefacta, cuius calor calorem producit aqua non adiutus, quæ caloris productiua non est, neque alio agente extrinseco, quia omni alio semoto calefit passum applicatum calori in aqua recepto.

Ex hac conclusione contra præcedentem argumentum desumunt nonnulli: calor ex se absque substantia sufficiens est producere calorem in subiecto extraneo: ergo. necessum non esset substantiam habere virtutem producendi calorem in extraneo subiecto. Euinceret hoc argumentum si probaret non posse esse duplicem causam productiuam eorumdem effectuum in specie: illud retorqueo: calor sufficiens est producere calorem: ergo necessum non est lucem habere virtutem productiuam caloris, & sic in omnibus effectibus posita vna causa, à qua possunt produci, superfluent reliquæ, & ita exterminandæ erunt. Respondeo posito calore potente calorem producere in rerum natura, non esse necessarium substantiam ignis habere virtutem productiuam caloris, ut sit calor in rerum natura, esse tamen valide utile ignem talem virtutem habere ut calor possit à pluribus causis produci, quod sufficit ut virtus illa productiua caloris in subiecto extraneo superflua non sit.

PUNCTUM IV.

De virtute operativa substantiae.

I **PRIMA CONCLUSIO.** Substantia potest immediate aliam substantiam producere. Hæc conclusio est contra omnes Thomistas, qui pugnacissime defendunt vnam substantiam creatam non posse aliam substantiam immediate, neque adequatè producere. Thomistas sequuti sunt ex nostris Vasquez 1. part. disput. 195. cap. 1. num. 10. Pereira in Physicis lib. 8. à cap. 11. Rub. tract. de causa efficiente, quæst. 6. num. 58. in commentariis excusis Compluti anno 1613. in excusis Valentiae oppositum sequutus. Nostram sententiam defendunt Scotus cum suis, & Ochamus cum Nominalibus adducti à P. Suar. Durand. in 1. dist. 1. quæst. 4. num. 13. P. Suar. in Metaphysic. disput. 18. sect. 2. num. 21. Conimbr. 2. Physic. quæst. 16. art. 2. & 6. Hurtad. disput. 9. sect. 3. Arriag. disput. 1. sect. 2. subsect. 4. Primum huius sententiæ fundamentum pando. Quotiescumque possumus causas naturales assignare effectibus, quos videmus in natura produci, non licet ad causas supernaturales, neque ad Deum recurrere: ergo debemus assignare causas materiales formis substantialibus, quas per crebras corruptiones, & generationes produci experimur. Pergo: sed nulla causa naturalis vnius formæ substantialis potest assignari præter aliam substantiam: ergo hæc debet assignari. Non posse aliam assignari constabit ex conclusione secundæ, quæ probabo accidens non posse esse causam adequatè productivam substantiæ, hanc rectè assignari sic probò: nulla maior potest desiderari proportio inter causam & effectum, quam illa, quæ est inter substantiam, & substantiam, neque in substantia potest excogitari ratio aliqua, propter quam illi pugnet posse immediate producere hanc substantiam, & ab illa produci: ergo virtus hæc productiva substantiæ, quæ accidenti concedi non potest, non est absque villa ratione ipsi substantiæ deneganda, ut teneamur recurrere ad Deum pro quolibet substantiali effectu producendo.

2. Sed age videamus quid prohibeat, vnam substantiam esse productivam alterius, vnum ignem aliis ignis eiusdem speciei, in quo nullum prædicatum relucet quod in altero non appareat. Dicunt Thomistæ non esse concedendum substantiæ creatæ, quod proprium est Dei, & esse proprium Dei posse immediate substantiam producere, & ita nefas est hanc virtutem creaturæ tribuere. Rectè quidem: ne substantia sibi diuinam perfectionem arroget, nolunt Thomistæ esse immediate productivam substantiæ, & eandem virtutem conferunt accidenti, quasi in hoc aliquid esset diuinum, quod sibi posset asserere prædicatum illud, quod prohibet pietissima Thomistarum religio substantiæ dari, ne illi diuinitatis aliquid impingamus. Fingat Thomistæ ignem esse immediate productivum aliis ignis: in illo aliquid diuinitatis reuerberetur: Absit. Nolo, recensere modum innumera capita, ex quibus virtus substantiæ immediate operatiue aliis substantiæ differret in virtute diuina, sufficit dicere hanc esse increatam independentem ab omni alia secundum se, & in ordine ad effectus producendos, & illam creatam dependentem à Deo secundum suam existentiam, & in ordine ad suas operationes, quas sine concursu Dei exercere non potest. Argumenti forma inefficax est: Deus immediate potest producere substantiam: ergo creatura id præstare non poterit: retorqueo modum inferendi: Deus immediate potest producere accidens: ergo creatura id efficere nequit. Deus est in se ipso sine subiecto inhaesionis: ergo Angelus non poterit esse in se ipso sine subiecto inhaesionis. Pessimus inferendi modus, plurima enim, quæ conueniunt creaturis, etiam conueniunt Deo, omnia tamen longo discrimine diffita, quidquid enim habet creatura est dependens à Deo, & quidquid habet Deus est independentes ab omni alio.

3. **SECUNDA CONCLUSIO.** Accidens non potest esse causa adequata productiva substantiæ. Conclusionem hanc defendunt omnes, qui præcedentem propugnant. Scoti ratio magni momenti semper est. Accidens est imperfectius substantiæ: ergo non potest esse causa adequata illius: nullus in dubium vertit antecedens. Probo consequentiam: effectus secundum se totum dependet à principio adequato efficienti: ergo totus continetur in virtute adequata efficientis: sed entitas perfectior non potest virtuali-

ter contineri in alia imperfectiori: ergo substantia non potest contineri in virtute accidentis. Respondent Thomistæ accidens operari in virtute substantiæ, & ita posse producere substantiam illo perfectiorem, & æquè perfectam cum alia substantia, in virtute cuius accidens operatur. Contra: operari accidens in virtute substantiæ est operari simul cum substantia immediate operante, vel tantum per suam entitatem: non primum, quia iam substantia esset immediate operatiua, & accidens non esset principium adequatè substantiæ: ergo quidquid sit operari in virtute substantiæ, accidens quod ita operatur, operatur præcisè per suam entitatem, à qua tota procedit operatio: sed hæc semper remanet imperfectior substantiæ: ergo non potest illa in sua virtute contineri. In hoc: sæpè substantia, à qua sunt producta accidentia in virtute cuius dicuntur operari, est corrupta, vel absens, dum accidentia operantur quid ergo prodest accidenti operari in virtute substantiæ, quæ non est quo modo poterit talis substantia accidens eleuare ad effectum producendum perfectiorem ipso accidenti, ad quem accidens per suam entitatem est improporcionatum?

4. **VRGO:** Quando animalia ex putrefactione terræ generantur, nulla est substantia, in virtute cuius accidentia producant illa animalia: ergo illa accidentia non concurrunt in virtute alius substantiæ. Antecedens probò: nulla est substantia, quæ sit productiva muris, neque quæ ex se intendat producere omnia accidentia requisita ad substantiam muris: si enim aliqua esset, debebat esse alius muris: sed muris non producit: ergo illa accidentia non habent substantiam in virtute cuius concurrant: ergo in hoc & aliis similibus casibus, in quibus Thomistæ recurrunt ad naturam accidentis operantis in virtute substantiæ illorum doctrina subsistere non potest. Dices concurrere in virtute speciei. Vacua verba: species nullam habent virtutem præter illam, quam habent indiuidua, & repugnat reperiri in specie virtutem in aliquo indiuiduo non reperiunt, sed nullum ex indiuiduis specierum, de quibus agimus, habet virtutem producendi aliud: ergo neque in specie eorumdem talis virtus potest agnosci.

5. **ALITER** respondent alij, substantiam in virtute cuius operatur accidens deriuare virtutem aliquam accidenti, ratione cuius possit eluari ad producendum substantiæ effectum. Sed neque hi difficilius impugnantur. Mitto in productionibus, de quibus modò agebam non reperiiri substantiam, in virtute cuius accidens operetur, quæ in illud virtutem hanc deriuat, & argumentor sic: virtus illa deriuata vel est substantia, vel accidens: si est accidens de illa eadem est difficultas, ac de accidenti, in quod deriuatur: si est substantia vel immediate attingit productionem substantiæ, vel non: si immediate attingit, iam effectus immediate dependebat à substantia & non adequatè ab accidenti, quod nos intendimus: si non attingit, nihil magis præstat illa virtus deriuata accidenti, in quod fuit deriuata, quam præstabat substantia, à qua fuit deriuata, cum totum effectum producendum relinquat accidenti ex se improporcionato. Totam impugnationem huius dicendi modi, accides concurrere in virtute substantiæ, & ita posse producere effectum illo perfectionem, his cingo: Accidens per suam entitatem est imperfectius substantiæ & improporcionatum ad producendum substantiam, sed quidquid sit producere in virtute substantiæ nihil addit supra suam entitatem: ergo semper remanet accidens imperfectius substantiæ, & cum eadem improporcionem: ergo numquam poterit substantiam producere. Si scire desideres quid nos doceat Angelicus Doctor cum dicit accidens operari in virtute substantiæ. Respondeo: Angelicum Doctorem docere accidens esse virtutem quandam datam substantiæ, ut media illa operetur, & ita dici operari in virtute substantiæ quia tota sua entitas, quæ à sua virtute non distinguitur, substantiæ fuit data, propter quam est accidens quod non tam dicitur ens, quam entis ens, hoc est ens substantiæ, & eadem ratione, quæ dicitur accidens ens substantiæ, seu illius affectio, dicitur virtus substantiæ, quod non illi præstat excellentiam aliquam supra suam entitatem, ratione cuius possit attingere effectum, ad quem ex se est improporcionatum. Hanc esse mentem Angelici Doctoris ostendo ex Caietano Contr. 2. de anima, punct. 1. ad finem.

6. **TERTIA CONCLUSIO.** Accidentia non habent virtutem adhuc inaduatam ad producendum substantiam, neque cum hac concurrunt ad aliam substantiam producendam. Probo hanc conclusionem ex eo præcisè, quod nullum sit

fit fundamentum, quod suadeat accidentibus inesse virtutem inadaquatam ad accidentia producenda, neque ratio aliqua, quae suadeat unum ignem non esse causam adaequatam aliis ignis, & quia neque virtutes sine fundamento entitibus sunt concedendae, neque sine illo sunt multiplicandae partiales causae pro aliquo effectu. Neque utilitatem aliquam reperio in hac virtute in accidentibus reperta, quia quando accidentia sunt separata à substantiis, cum illa non sufficiant adaequatè substantiam producere, recurrendum est ad Deum ut suppleat defectum substantiae: ergo etiam si accidentia talem virtutem non haberent, possemus etiam recurrere ad Deum ut suppleret influxum causae adaequatae. Quando accidentia substantiam comitantur, potest tota virtus actiua tribui substantiae: ergo nihil movet ad hanc virtutem accidentibus tribuendam: non ergo illis sine fundamento danda est. Dicunt nonnulli hanc virtutem dari in accidentibus, ut substantiae mediis accidentibus cum quibus unum principium effectuum adaequatum efficiant, possint aliam substantiam producere in passo distanti: v.g. ut Sol possit aurum effectiue producere medio calore approximatus, quia simul cum illo unum principium adaequatum constituit, quod si non constitueret non posset ratione distantiae aurum producere. Respondeo sine hac virtute productiua substantiae in accidentibus reperta, rem aliter esse componendam, vel hanc virtutem denegandam.

QUARTA CONCLUSIO. Non repugnat dari accidens, quod possit simul cum substantia aliam substantiam producere per virtutem inadaquatam, quam habeat ad illam producendam. Hanc conclusionem probabo ex eo quod praecedens altiores non habeat radices, praeter illas, quas ad illam persuadendam ostendi, quae non probant, non posse dari accidens, quod talem virtutem non habeat, sed tantum non esse fundamentum, ut haec virtus accidentibus, quae modò existunt concederetur. Ceterum dupliciter potest habere accidens virtutem inadaquatam ad substantiam producendam. Primò potest habere virtutem productiivam ad producendam substantiam cum alia substantia quae per se solam possit substantiam producere, non tamen renuat adiuvare virtutem accidentis ad effectum quem sine illius consortio posset producere. Secundò potest dari accidens habens virtutem inadaquatam producendi substantiam, cum alio principio substantiali, quod similiter ex se sit principium inadaquatum non potens sine illo accidenti substantiam producere. Affirmo utroque modo posse convenire accidenti possibili hanc inadaquatam virtutem: Erit ratio: nullam implicationem involvere naturam talis accidentis, neque esse de ratione substantiae non posse produci ab accidenti tanquam à principio inadaquato, neque non posse cum accidenti constituere principium adaequatum alius substantiae, cum enim sint plures substantiae, quae non possint aliam, etsi similem producere, neque inadaquatè, cur non poterit esse aliqua, quae tantum possit inadaquatè, & non adaequatè, neque est contra rationem accidentis esse productivum substantiae per virtutem inadaquatam, & cum principio alio substantiali ex se adaequato, siue inadaquato, hic & nunc unum principium adaequatum constituere huius effectus ex vi huius causalitatis. Haec omnia constabunt ex argumentorum solutione.

Obiic. Accidens ex se est improprium ad producendam substantiam: ergo nequibit simul cum substantia substantiam producere. Distinguo antecedens: accidens, quod modò existit, concedo: accidens praecise ex praedicato accidentis, subdistinguo: est improprium ad producendam substantiam per modum principij adaequati, concedo: per modum principij inadaquati concurrentis cum alio principio substantiali, nego. Instant; nullum est praedicatum, quod possit correspondere in effectu substantiali principio accidentali: ergo non potest neque inadaquatè substantia ab accidenti procedere. De hac correspondentia praedicatorum inter effectum & causam dicam punct. 9. interim dico, omnia praedicata effectus substantialis posse correspondere praedicato specifice principij accidentalis, non formaliter, sed eminenter, quia omnia possunt in virtute illius contineri, non tanquam in virtute seu principio adaequato, sed tanquam in principio inadaquato, neque alia praedicatorum correspondentia necessaria est inter causam, & principium inadaquatam, praeter correspondentiam virtutis continentis emi-

nenter, & effectus eminenter contenti, quae nullam dicunt correspondentiam formalem praedicatorum eiusdem rationis inter effectum & principium inadaquatam, neque omnium, sed aliquorum quae postea assignabo inter effectum & adaequatum principium. Rursus constat: omnia praedicata, quae sunt in effectu substantiali sufficienter correspondere principio substantiali: ergo non possunt correspondere principio accidentali. Distinguo antecedens: correspondent formaliter, transeat: correspondentia enim formalis non arguit virtutem adaequatam, neque inadaquatam. Angelus enim secundum omnia praedicata correspondet Angelo quem non potest producere: correspondent eminenter, subdistinguo: in substantiis possibilibus, quae tantum habent virtutem inadaquatam ad producendum effectum, correspondent eminenter tanquam principio adaequato, nego: tanquam principio inadaquato, concedo; In aliis, quae sine accidenti possent producere substantiam, correspondent omnia praedicata effectus ex vi causalitatis, per quam possent sine accidenti effectum producere, concedo: ex vi aliis causalitatis, per quam possunt cum accidenti effectum eum producere correspondent omnia praedicata effectus tanquam principio adaequato, nego: tanquam principio inadaquato, concedo, quia principium ex se potens sine aliis consortio ex vi huius causalitatis effectum adaequatè producere, ex vi illius, quae per se dependet ab illo principio, & ab alio, non potest non esse principium inadaquetum effectus, neque medià illà potest effectum adaequatè producere, neque illum adaequatè continet, sed tantum inadaquatè per ordinem ad talem causalitatem.

Obiic. D. Thom. 1. p. q. 5. art. 4. asserentem substantiam non esse immediatè operativam substantiae. Interpretor D. Thomam dicentem substantiam non esse immediatè operativam aliis substantiae, quia prius producit accidens & medio illo disponit subiectum, quia dispositione praemissa substantia productionem attingit aliis substantiae medio accidenti tanquam dispositione, non verò medio illo tanquam virtute effectiua.

Obiic. nullam posse assignari causam praeter accidentia multis substantiis, quae producuntur naturaliter, ex quo inferitur necessariò accidentibus virtutem effectivam illarum concedendam esse. Respondeo: omnia esse componenda absque virtute effectiua accidentium respectu substantiae. De quibus dicam Controu....

PUNCTUM V.

De natura instrumenti, seu causae instrumentalis.

PROlixas disputationes vidi apud aliquos de natura, seu ratione constitutiua causae instrumentalis. Ego verò in hac re nihil speciale notatu, nedum disputatu dignu inuenio. P. Vazquez 1. part. disp. 43. & saepe alibi causam principalem appellat illam, cui correspondet aliquod praedicatum in effectu; causam verò instrumentalem illam, cui nullum praedicatum correspondet: v. g. lumen gloriae & potentia visiva efficienter concurrunt ad visionem beatificam vitalem, & supernaturalem, qua supernaturalis est indiget lumine supernaturali, qua vitalis indiget potentia vitali, & ita utrique causae suum praedicatum correspondet in effectu, ratione cuius, causae principalis rationem utraque habet; accidens verò concurrens ad productionem substantiae, in qua nullum illi praedicatum correspondet non dicitur principalis, sed instrumentalis causa. Non ego in meis principiis haec compono, sentio enim omni virtuti productivae correspondere effectum tanquam virtuti, in qua eminenter continetur, & omnem aliam correspondentiam non requiri ad rationem causae. Statui insuper accidentia non posse concurrere ad substantiam producendam & ita teneo aliam instrumenti rationem assignare.

Sentiunt alij instrumenta dici accidentia, quae subiectu disponunt ad formam recipiendam, mediis quibus agens operatur, & in hoc sensu existimo accidentia propriis dici instrumenta quacumque alia causa immediatè attingente substantiam, quia sicut artifex mediis instrumentis statum conficit, sic substantia mediis accidentibus tanquam dispositionibus substantiam producit, licet similitudo non teneat in omnibus, nam, ut postea dicam, instrumenta artis propriè non sunt instrumenta, quia effectiue concurrunt.

3 Dicitur etiam solet maxime inter Thomistas causa instrumentalis illa, quæ per aliam concausam altioris ordinis eleuatur ad producendum effectum, quem non potest producere sine alia concausa alterius ordinis. Verbi gratia, intellectus dici solet instrumentum luminis gloriæ supernaturalis, quatenus cum illo concurrat ad visionem supernaturalem producendam, quo sensu phrasia est Thomistarum lumen gloriæ esse totam virtutem ad producendam visionem, & intellectum esse instrumentum. Cum his multum contendendum non est, si concedant visionem effectiue dependere à lumine, & ab intellectu, & ab utroque immediate, & per se: hoc enim admissio quæstio est purè de nomine, an intellectus dicendus sit causa instrumentalis, vel principalis, quæ cum tantum dependeat ex modo loquendi, nulla potest efficaci ratione definiri.

4 Deinde causa instrumentalis non immerito diceretur illa, quæ sine alia concausa per concursum in debitum eleuaretur à Deo modo postea explicando de potentia obedienciali ad producendum effectum, quem naturaliter non potest producere, quia tunc licet effectus dependeret à causa non exigeret illius productionem, & ita potius Deo tribueretur effectus tanquam causæ principali, quam creaturæ, quæ velut instrumentum Dei volentis talem effectum producere concurreret.

5 Alij latius hanc rationem instrumenti, extendunt asseruntque quamlibet causam partialem, quæ cum alia concausa perfectiori effectum producit, dici instrumentum perfectioris concausæ. Sic speciem impressam respectu potentie vitalis, cum qua ad actum concurrat, instrumentum appellant, quia est longè imperfectior potentia vitali. Ab hoc loquendi modo non longè abest D. Thomas, qui asserit phantasma concurrere cum intellectu tanquam illius instrumentum ad speciem impressam producendam, quapropter illum improbare non audeo, assero tamen illum non esse commune, quia cum causa particularis non exceditur ab alia concausa in prædicatis vniuersalioribus, supernaturalis videlicet respectu naturalis, spiritualis respectu materialis eiusdem rationis computatur in ordine ad denominationem instrumenti, vel causæ principalis. Exemplum adductum à Sancto Thoma tantum posset probare de hoc notabili excessu, quia phantasma, vt pote materiale exceditur ab intellectu spirituali in prædicato valde vniuersali spiritualitatis. Lege Patrem Soar. disput. 28. sectione secunda.

PUNCTUM VI.

De potentia actiua obedienciali respectu actuum vitalium.

1 **P**otentia naturalis dicitur comparata illis effectibus, quos potest causare cum concursu generali sibi debito, vel præcisè sumpta, vel quatenus coniuncta cum aliis comprincipiis, quæ naturaliter illi possunt adiungi. Potentia obediencialis dicitur virtus causatiua in ordine ad effectus, quos non potest producere per concursum debitorum potentie secundum se, neque illi cum aliis comprincipiis, quæ naturaliter illi possunt coniungi, exempli gratia. Potentia ignis ad calorem producendum, & intellectus animæ ad intellectionem, naturales dicuntur, quia igni debetur concursus ad calorem producendum in se, quocumque alio modo, & in passo supposita applicatione, quæ naturaliter potest contingere, & animæ intellectus licet secundum se sumpta absque omni specie non debeatur concursus ad cognitionem, illi tamen debetur supposita specie impressa, quæ naturaliter illi potest adiungi. Potentia, quam habet anima ad actum amoris Dei fidei diuinæ, & visionis intuitiue circa Deum obediencialis est, quia animæ secundum se sumpta, neque quatenus coniuncta cum alio comprincipio, quod illi potest naturaliter coniungi non debetur concursus ad hos actus, sed tantum quatenus coniuncta cum habitibus supernaturalibus animæ indebitis, quos ipsa naturaliter consequi non poterit.

2 Potentia obediencialis dicitur quatenus concurrat ad hos actus, quibus illi non debetur concursus, nisi quatenus coniuncta cum principijs indebitis, & altioris ordinis, quia secundum effectus, quos hac ratione producit, cum ipsa illorum productionem quatenus ex se non intendat, sed determinata à Deo immediate vel medio principio altioris ordinis, quod Deus infundit potentie, obedire di-

citur creatori, quatenus subditur illius determinationi circa effectum, quem ipsa non intendebat. Dicitur potentia hæc eleuari ad actus producendos, in ordine ad quos obediencialis dicitur, quia per comprincipium illi præstitum, vel speciale omnipotentie assistentiam ad concursum indebitum constituitur iam magis potens in actu primo, quam erat antea ad effectus alterius ordinis, & quasi effertur & extollitur ad actum primum circa hos effectus, ac proinde eleuari nihil aliud est, quam virtute extrinseca sursum tolli.

3 Intellectum & voluntatem eleuari ad actus supernaturales conducentes ad nostram iustificationem efficiendos, Catholicum est, quod absque temeritate, negabit nemo. Extant de hac re plurima testimonia Scripturæ, & Patrum quibus dicitur liberum hominis arbitrium cooperari gratiæ Dei, & quæ hominibus hæc opera suadent, quæ suasionibus inutiles essent, si homines nihil in hos actus efficerent. Videri possunt de hac re Bellarm. lib. 6. de gratia & libero arbitrio. Vega in Trid. lib. 6. cap. 2.

4 Potentiam passiuam animæ intrinsecè naturalem eleuari ad actus supernaturales certum est apud omnes, quia si actus dispositiones alias requirerent ex parte passivæ, de his inquirerem an essent naturales an supernaturales: si supernaturales, iam potentia passiva eleuaretur ad formam supernaturalem disponentem ad alios actus supernaturales recipiendos: si naturales, potentia passiva intrinsecè naturalis nulla dispositione supernaturali præmissa reciperet actus supernaturales, ac proinde immediate ad illorum receptionem eleuaretur, quia per aliquid naturale eleuari non posset. Potentiam actiuam animæ eleuari ad eisdem actus producendos tenet communis sententia Theologorum. Ita tenent quatuor primæ nostræ Societatis fulgentissima lumina P. Mol. 1. part. q. 12. art. 5. disp. 2. §. *Quidquid autem sit*. P. Valquez 1. part. disput. 43. cap. 4. num. 1. & 12. vbi oppositam improbabilem censet, & disput. 12. §. 6. §. P. Soar. 1. part. lib. 2. de visione Dei cap. 9. n. 13. & cap. 10. num. 8. & sæpè alibi. P. Val. 1. part. disp. 1. q. 12. quos nullo dempto sequuti sunt omnes Doctores nostræ Societatis, quorum longum syllabum inuenies apud Ripal. tract. de super. disp. 30. sect. 2. In oppositam sententiam eunt Thomistæ negantes immediatam actiuitatem animæ etiam inadæquatam respectu actuum supernaturalium, quam totam tribuunt habitibus supernaturalibus, quos dicunt concurrere tanquam totam virtutem, media qua anima operatur, sicut multi potentias superadditas admittunt, qui totum concursum deferunt intellectui respectu intellectionis naturalis, ita vt anima immediate non concurrat ad illum; ita nonnulli Thomistæ totum influxum actiuum in actus supernaturales habitibus supernaturalibus tribuunt, asseruntque hos concurrere ad actus, non solum vt spirituales, sed vt vitales, quia concurrunt loco animæ tanquam potentiam supernaturalem illi infusam. Huius sententiæ primus inuentor fuit Sotus in 4. dist. 49. quæst. 4. art. 2. quem sequuti sunt Aladeaux. disput. 64. concl. 2. & disp. 35. art. 3. Cabr. 1. in 3. part. quæst. 1. art. 2. disp. 4. §. 1. Maior. 1. part. quæst. 12. art. 5. contr. 2. §. *Tertio aduertendum*. Hos voce tenus sequuntur alij plurimi Thomistæ asserentes habitibus supernaturales concurrere ad actus tanquam totam virtutem illorum, qui postea concedunt intellectum, & voluntatem immediate effectiue attingere hos actus non tanquam virtutem, sed tanquam instrumentum ad illos: horum vidi plurimos publicis disputationibus, ita sententiam suam interpretantes, cum quibus multum non esse contendendum non ui punct. præcedenti num. 3. Refertur etiam tertia sententia asserentium potentias naturales vitales effectiue concurrere ad vitalitatem actuum non verò ad illorum supernaturalitatem.

5 Primo loco reicienda sententia, quæ asserit potentias vitales concurrere ad vitalitatem actuum, & non ad supernaturalitatem illorum, Contra quam sic insurgo. Vitalitas, & spiritualitas actus amoris Dei, verbi gratia, non distinguuntur inter se: ergo implicat produci vitalitatem huius actus ab hac causa, quin supernaturalitas producat ab eadem causa, & ex vi eiusdem actionis, aliàs eadem entitas produceretur, & non produceretur ab hac causa, & produceretur, & non produceretur ex vi eiusdem actionis. Secundò habitus, & potentia vel influnt in actum per eundem influxum, vel per diuersum per eundem influxum: ergo totum id, quod attingit ille influxus dependet ab vtraque causa, à quo procedit influxus: sed influxus attingit

attingit vitalitatem, & supernaturalitatem: ergo vitalitas, & supernaturalitas procedunt indiuisibiliter ab vtraque causa, siquidem procedunt per influxum indiuisibiliter ab vtraque procedentem. Si causæ influunt per influxum realiter distinctos, vel influxus respiciunt eundem terminum, vel diuersum: si eundem, idem terminus, qui dependet à potentia dependebit ab habitu, & è contra: si diuersum videlicet influxus potentia vitalitatem, & influxus habitus supernaturalitatem, sequitur potentiam non eleuari per habitum ad effectum, quem producit, siquidem ad producendam vitalitatem distinctam à supernaturalitate non indigebat habitu, neque habitus aliquo modo in illam influit, sed tantum in suam supernaturalitatem. Mirro paradoxum esse defendere in actu reperi supernaturalitatem, & vitalitatem tenentem se ex parte effectus distinctas realiter, quod nullus hucusque commentus est.

Retentâ ergo omnium Doctorum sententiâ, quæ in actu non distinguit realiter supernaturalitatem, & vitalitatem, tenentem se ex parte termini, dicendum implicari produci à diuersis causis hæc prædicata, & vnum non dependere à causa, à qua dependet aliud, & ex vi vtriusque causalitatis, sicuti implicat produci ab hac causa ex vi huius causalitatis rationale, quin ab eadem causa, & ex vi eiusdem causalitatis producat animal. Argumentum suprapositum de duabus contradictoriis, quæ darentur, si ex duobus identificatis vnum produceretur ab hac causa, & non aliud, latè prosequar in Metaphysic. respectu cognitionis realis, quam defendendo non posse attingere vnum prædicatum, quin attingat omnia cum ipso realiter identificata.

Tenenda est sententia, quam defendunt nostræ Societatis Doctores asserentes potentiam vitalem physicè immediatè attingere totum actum supernaturalem. Attingere effectiue omnia identificata cum actu, si aliquid illius effectiue tangit, probatur esse iam contra tertiam sententiam. Probo modò contra secundam potentiam vitalem immediatè attingere actum. Efficacissimè probatur nostra sententia ex Trid. sess. 6. cap. 5. vbi aduersus Lutherum & Caluin. sic statuit: hominem gratiæ excitanti, atque adiuvanti liberè assentiendo, & cooperando disponi: verba sunt Concilij: Per eius excitantem, atque adiuvantem gratiam ad conuertendum se ad ipsorum iustificationem, eisdem gratiæ liberè assentiendo, & cooperando disponantur, ita ut tangente Deo cor hominis per Spiritus sancti illuminationem, neque homo ipse nihil omnino agat inspirationem illam recipiens. Vbi expendendum est illud, cooperando disponi, vbi cooperatio simul cum Deo operante tribuitur homini: ergo homo ex mente Concilij operatur; aliàs non posset dici operari simul cum Deo. Secundò homo excitatur per Spiritus sancti illuminationem: ergo excitatur ad operandum, ad quid enim esset excitandus homo si non operaretur? ergo operatur homo, & non solum habitus illi infusus. Eandem veritatem clarius exprestit idem Concil. Can. 4. Si quis dixerit (verba sunt Concilij) liberum hominis arbitrium à Deo motum, & excitatum nihil cooperari assentiendo Deo excitanti, atque vocanti, quo ad obtinendam iustificationis gratiam se disponat, ac præparet; neque possit dissentire si velit, sed veluti inanimè quoddam nihil omnino agere, merèque passivè se habere, anathema sit. Quibus verbis expressè definit Concil. liberum arbitrium non se habere passivè, sed agere: ergo operatur, influit actiue: ergo non solum influit habitus, quia habitus infusus non est liberum arbitrium, & quia si hic tantum operaretur voluntas purè passivè se haberet, quia respectu habitus infusi tantum se habet passivè, physicè enim in illum non influit, & si in actus ab hoc procedentes non influeret actiue, neque immediatè, neque mediis habitibus aliquid efficeret, id enim quod habitus non producit, non potest dici mediis aliis producere effectus, qui tantum ab habitibus efficienter procedunt.

Rationibus purè Philosophicis eadem veritas efficacissimè euincitur. Prima sit: actus supernaturalis intellectus, & volitionis est vitalis: ergo procedit à principio vitali: ergo procedit à potentia vitali: ergo non solum procedit ab habitu, qui vitalis non est. Respondet Thomista: actum vitalem debere dependere à vita proximè vel remotè, & ita actum supernaturalem vitalem procedere à vita medio habitu. Contrâ: prædicatum vitalis relucens in effectu debet esse in causa, à qua proximè recipit esse:

ergo actus vitalis debet dependere à principio proximè & immediatè in se ipso vitali. Antecedens constabit ex dicendis Contr. 2. de anima Punct. 2. De conceptu actus vitalis, & ex multis capitibus efficacissimè probatur: omnis causa proxima adæquata dat effectui totum esse, quod habet: ergo debet continere illud per se formaliter, vel eminenter: ergo principium proximum actus vitalitatis debet continere vitalitatem actus formaliter, aut eminenter: sed non continet illam formaliter, quia non est vita in actu secundo, sicut est actus; non eminenter, quia non est vita in actu primo: ergo non potest esse principium adæquatè productivum illius. Secundò demum habitum posse adæquatè actum vitalem producere: natura non diceretur producere habitum medio habitu, quia natura non producit habitum, neque actionem vitalem exerceat quatenus produceret habitum, quia actio, ex vi cuius producit habitus vitalis non est.

Eadem conclusio ex libertate voluntatis ad actum supernaturalem manifestè ostenditur. Actus supernaturalis amoris Dei est liber respectu voluntatis: ergo voluntas se determinat ad talem actum: ergo voluntas efficienter illum producit, nequit enim determinatio ad actum, neque libertas ad illum subsistere, neque dari determinatio ad actum liberum in actu secundo sine influxu actiui ex parte principij liberi & liberè se determinantis, ut latè probabo Controuers. II. de anima, Punct. 2. vbi de natura principij liberi disputabo. Dices habitum esse principium proximè, & formaliter indifferens: & naturam radicaliter, & remotè. Contrâ: ergo tota libertas proximè, & formaliter cōuenit habitui, & non animæ neque volitioni: ergo ratio formalis liberi arbitrij respectu actuum supernaturalium conuenit habitui, & habitus primariò & formaliter est liber, & voluntas si aliquo modo est libera tantum est radicaliter & remotè libertate deriuata ex illa, quam formaliter exercet habitus: ergo voluntati non primariò & per se, sed deriuatiue ratione habitus conuenit libertas: ergo voluntas ut distincta ab habitu non esset potentia libera respectu actuum supernaturalium, quod sine temeritate nullus concedet. Demum ratione habitus non posse dici voluntatem esse liberam probandum est rationibus, quibus ostendam animam non posse dici liberam, neque esse dignam odio, vel amore per libertatem, quam tantum exercet potentia superaddita, ex quo capite probabo adhuc admissâ potentia volitiua superadditâ, animam immediatè ad volitiones liberas effectiue concurrere. Quod si anima non potest dici libera mediâ potentia illi innata & propria illius, neque libera dici poterit medio habitu quem ipsa non producit, neque illi naturaliter inest. Vide quæ de hac re scribo Controuersia tertia, de anima, puncto primo.

Item habitum non posse primariò determinare existentiam actus, neque indifferentiam illius determinare probabo. Habitus charitatis non est principium cognoscitivum sed determinatio ad actum indifferentem in causa non potest procedere à principio non cognoscitiuo: ergo non potest procedere ab habitu. Probo minorem: determinatio effectus, quæ non est per modum naturæ debet esse per propositionem obiecti, in quo appareat ratio inclinans ad hanc determinationem, & ab eadem remouens, ex vi cuius propositionis principium se determinaturum constituatur potens se cum indifferentia determinare: ergo principium, cui non potest obiectum proponi per cognitionem, non potest constitui potens se cum indifferentia determinare: ergo principium non cognoscens non potest se determinare. Vigebat hanc rationem Controuers. 3. De anima punct. 1. Vbi probabo principium actiue influens in amorem liberum debere esse formaliter cognoscens, ex principio probò adhuc admissis potentiis superadditis animam immediatè præstituram concursum ad actus intellectus & voluntatis, qui debent procedere ab vno principio effectiui communi, quod non contingeret si tantum effectiue ab habitibus producerentur, quia habitus infusi ad actus voluntatis & ad actus intellectus distinctionem realem sortiuntur.

Obiicit Thomista: Potentia volitiua siue distincta ab anima siue cum illa identificata est entitas naturalis & naturalis virtus, sed virtute naturali non possunt fieri actus supernaturales: ergo non possunt procedere actiue à potentia volitiua. Concedo maiorem, & distinguo minorem: virtute naturali non adiuta habitu supernaturali, & auxilio

auxilio gratiæ supernaturalis non possunt fieri actus supernaturales, concedo minorem: adiutū habitū supernaturalem, & auxilio gratiæ, nego minorem: ergo actus supernaturales non possunt produci à potentia volitiva, distinguo consequens: tanquam à principio adæquato, concedo consequentiam: tanquam à principio inadæquato adiuto habitu supernaturali, & auxilio gratiæ indebito, nego consequentiam.

12 Obiicies secundò. Omne principium inadæquatum & parziale exigit aliud comprincipium, quo indiget ad operandum: ergo si voluntas esset principium parziale actū supernaturalem, exigeret aliud comprincipiū, videlicet habitū: ergo habitus supernaturalis illi esset debitus, quod est absurdum. Antecedens probant, quia omne principium parziale essentialiter ordinatur ad aliud comprincipium, sicut omnis pars ordinatur ad aliam partem. Nego primum antecedens, vel illud distinguo, ut omnem æquocationem occasionem adimam Thomistis. Omne principium inadæquatum ex suppositione, quod sit operaturū exigit aliud comprincipium, sine quo operari non potest, concedo. Omne principium inadæquatum ex se absolute exigit aliud comprincipiū, nego antecedens, principium enim, quod obediens dicimus est inadæquatum, & non exigit aliud comprincipiū, quia illi secundum se debitum non est, & licet ex suppositione, quod esset operaturum, illud debebat operari, cum illi principio inadæquato ex se non debeatur operatio, non illi debetur habitus ad operationem requisitus. Ad confirmationem Respondeo non omne principium parziale ordinari ad aliud comprincipium parziale, neque omnem partem ordinari ad aliam partem tanquam aliquid debitum, & connexum cum parte, seu comprincipio, quod à Thomista extorquebo necessario hac ratione. In omni opinione voluntas informata habitu charitatis, seu anima informata gratia constituit totum quoddam concretum accidentale constans ex subiecto, quod est anima tanquam ex parte materiali, & ex gratia tanquam ex parte formali, & anima est compars gratiæ in ordine ad hoc totum concretum gratum, nihilominus anima secundum se non debetur gratia: ergo non cuilibet parti cuiusvis totius debita est alia compars ad componendum totum. Dices hoc concretum gratum constitutum ex anima, & gratia esse totum quiddam accidentale, ac proinde partes inter se non esse connexas, neque vnam habere connexionem cum alia. Rectè quidem eodem modo Resp. totum illud principium adæquatum similiter esse totum quoddam accidentale, & ita illius partes non esse connexas. Dices secundò animam, quæ est pars huius concreti gratum, non exigere cōpartem necessariam ad hoc concretum gratum cōstituendum, quia potest cum alia comparte aliud concretum accidentale constituere. Resp. eadem ratione potentiam volitivam nō exigere comprincipium inadæquatum requisitum ad constituendum principium adæquatum actus charitatis, quia eadem potentia potest cum alio comprincipio naturali componere aliud principium naturale adæquatum ad alium actum naturalem producendum.

13 Obiic. tertio. Si actus procederet ab habitu supernaturali, & à potentia naturali, euaderet naturalis, quia effectus sequitur debiliorem partem principij, vel saltem actus minus haberet supernaturalitatis, quam habitus, quia habitus procederet à principio adæquato supernaturali, & actus tantum à principio partim naturali, partim supernaturali. Respondeo prædicatum supernaturalitatis in aliqua entitate non accipere magis, nec minus, ac proinde non posse vnam entitatem esse magis supernaturalem alia supernaturali: posseque simpliciter supernaturalem esse ex principio inadæquato supernaturali, quod sufficiens est ad effectum supernaturalem producendum, sicuti principium inadæquatum spirituale cum alio principio inadæquato materiali potest effectum simpliciter spirituales producere, ut patet secundum Thomistarum opinionem in intellectu agente simul cum phantasmate producente speciem impressam intellectus simpliciter spirituales procedentem à principio inadæquato spirituali, & ab alio inadæquato materiali, videlicet phantasmate.

* * *

PUNCTUM VII.

An qualibet creatura habeat potentiam obedientialem actum ad omnes effectus.

S. I.

Aliorum sententiis propositis nonnulla premitantur.

C Viliber creatura inesse potentiam obedientialem ad quemlibet effectum quantumvis perfectum per actionemeductivam producendum, si ad illius productionem eleuetur à Deo, Defendunt plures, & grauissimi Doctores ex nostris & ex externis. Ex nostris P. Suar. in 3. part. disp. 3. sect. 5. & tract. 3. disp. 9. sect. 1. & 2. & apud Ripald. tom. 3. de supern. disp. 40. sect. 2. P. Molina, P. Val. P. Did. Ruiz, P. Arrub. P. Gran. P. Ioan. Præposit. P. Alba. P. Tan. P. Henr. P. Becan. P. Sair. quos sequitur idem Ripal. & P. Hurt. disp. 9. sect. 1. 4. subsect. 2. & P. Arriag. disp. 11. sect. 4. Ex externis Palud. Capr. Harv. Ferrar. Caiet. Sor. Aluarr. Nauarr. Ledesm. Nazar. Aluelda & alij plurimi.

Oppositam sententiam defendunt ex nostris P. Vasquez 1. part. disp. 176. c. 3. & 3. part. disp. 57. cap. 5. & disp. 131. c. 3. P. Ragusa tom. 1. in 3. p. disp. 9. n. 11. P. Conink. 3. p. q. 62. art. 4. dub. vnic. P. Alarcon tract. 6. de Angel. disp. 9. cap. 2. P. Galpar Hurtad. tom. de Incarn. disp. 9. diff. 4. & alij plurimi sapientissimi recentiores.

Statuo primò pro quaestione decisione id, quod propugnatores potentie obedientialis etiam ad suam sententiam supponunt, in creatura eleuanda ad effectum producendum debere reperiri quamdam virtutem innatam & inchoatam, quam sect. 5. citatā ad finem, remotam vocauit P. Suar. non quia immediatè ad effectum non concurrat, sed quia non est simpliciter proximè potens, neque in actu primo ad effectum producendum: Rationem huius eleganter tetigit P. Vasquez disp. 176. citatā n. 9. vbi sic argumentatur. Quando res assumitur à Deo ut instrumentum ad alium effectum producendum, non tantum est oido efficientis & effecti inter effectum ipsum, & causam principalem: sed etiam inter effectum & instrumentum ipsum, quia effectus non tantum exit à causa principali, sed re ipsa exit à causa per instrumentum, & instrumentum re ipsa agit id, quod non agebat antequam eleuaretur, ex quo inferitur manifestè in re ipsa eleuata, quam multi vocant instrumentum principij eleuantis iuxta quorum phrasim loquutus est Vasq. debere esse virtutem innatam, & inchoatam ad talem effectum, ut ex illa immediatè & non tantum ex principio eleuante oriatur effectus, quia id quod per se & immediatè formaliter attingit actionem per se immediatè & formaliter debet habere virtutem intrinsecam attingendi actionem, saltem tanquam principium inadæquatum illius. Ita expressè Suar. disp. 31. citatā, sect. 6. in fine, & Ripal. disputat. 41. sect. 6. num. 4. vbi seipsum refert sect. 3. eiusdem disputationis, & disp. 4. sect. 2. & eadem ratione existimo teneri philosophari omnes quamcumque sententiam tenentes, & ob hanc rationem fassus est Arriag. posse dari, & forsan esse creaturam aliquam quæ ex defectu huius virtutis inchoatæ, & inadæquatæ non possit eleuari à Deo ad producendum effectum ad quem ex natura sua hanc inchoatam virtutem non habeat.

Suppono secundò, creaturam non habentem virtutem inchoatam, & intrinsecè & per suam entitatem non potentem inadæquatè, & remotè in sensu, quo Suar. potentiam hanc remotam vocauit, quem exposui n. 3. non posse eleuari à Deo ad effectum producendum ad quem virtutem hanc non habet, & creaturam omnem habentem hanc virtutem posse à Deo eleuari ad producendum omnem effectum, respectu cuius habet hanc virtutem inchoatam. Prima pars huius asserti inferitur euidenter ex illo quod primò supposui, & probauit, quia si requiritur potètia inchoatæ, & innata ut deus possit eleuare creaturam, rectè inferitur non posse eleuare creaturam non habentem hanc virtutem inchoatam. Secundam Doctores oppositæ sententiæ grato animo admittunt, quæ faciliè probari potest. Deus absque vlla causa creata potest producere omnem effectum in se non repugnantem, qui per suam entitatem essentialiter non dependet ab aliqua causa, sicuti actus intentionales vitales: ergo poterit eundem producere cum causa habente aliquā inchoatā, seu partialem virtutem ad eundem effectum.

effectum producendum. Secundum omne principium par-
tiale, & inadæquatum productum alicuius effectus po-
test compleri per aliquod principium ad eundem ef-
fectum: ergo Deus poterit complere principium inadæ-
quatum, quod habeat creatura ad producendum effe-
ctum, quem ipsa sine eleuatione aliis principij al-
terioris ordinis non potest producere, omnipotentia enim
est virtus infinita continens eminenter omnes effectus
possibiles, per quam poterit Deus supplere defectum cu-
iusvis principij, & quæcumque alia virtus creata requisita
ut constitutur principium adæquatum effectus produ-
cendi, poterit à Deo produci, & applicari virtuti innatæ
obedientiali creaturæ, ut simul cum illa vnum principium
adæquatum constituat ad effectum producendum, ad
quem potentia obedientialis tantum, est principium inadæ-
quatum, & inchoatum.

Ex his infertur ad hanc quæstionem dirimendam prius
examinandum esse, an creaturæ ex se habeant hanc virtu-
tem innatam, & inchoatam, quæ quæstione definita: fixum
erit quid dicendum sit de modo, quo Deus se possit gerere
cum creaturis in ordine ad effectus producendos per su-
pernaturalem eleuationem quos creatura naturaliter pro-
ducere non potest, qui enim dixerit creaturas potiri hac
innatâ, & inchoatâ virtute tenebitur asserere Deum posse
illas eleuare ad effectus producendos ad quos habent hanc
virtutem inchoatam; & qui dixerit creaturas hac virtute
carere dicere cogetur Deum non posse creaturas eleuare;
& uterque eodem modo de omnipotentia philosophatur,
& qui affirmat nihil defert omnipotentia, quod ab illa au-
ferat qui negat; neque è contrâ: omnes enim concedunt
omnipotentia virtutem ad eleuandum creaturam ad produ-
cendum effectum ad quem habet virtutem inchoatam, &
innatam, omnemque omnipotentia negant virtutem ad ele-
uandum creaturam ad effectum ad quem non habet virtu-
tem innatam & inchoatam, & tantum differunt in hac vir-
tute innatâ, seu inchoatâ concedenda vel neganda creatu-
ris, de quibus est quæstio an possint vel non possint eleuari.
Ex his inferes malè se specie cultus omnipotentia prote-
gere, qui defendunt creaturas posse eleuari ab omni-
potentia ad effectum producendum, æquè enim sunt de
omnipotentia benè meriti, qui oppositam sententiam de-
fendunt, cum illi concedant virtutem ad eleuandum creatu-
ram, quæ habuerint virtutem inchoatam, & defectui
omnipotentia non tribuant non posse eleuare creaturas
quæ de facto existunt, sed defectui creaturarum non ha-
bentium hanc virtutem, ratione cuius eleuari possint. Ex
hac doctrina ruit fundamentum Arriagæ ad sententiam af-
firmatiuam defendendam, contra quam sic ille argumen-
tatur num. 78. non repugnat vna creatura, quæ nec diuini-
tus possit eleuari ad omnes effectus: ergo non est vniuer-
saliter verum dari in omnibus eam potentiam obedi-
entialem ad omnes effectus. Quam obiectionem fatetur dif-
ficilem esse, & ita ad illam respondere præsumit: ait hic
esse quasi dicas contradictorias partes, quarum vna dicit:
*Non sequuntur duo contradictoria ex eo quod Deus non possit ele-
uare.* Altera dicit: *Non sequuntur duo contradictoria ex eo, quod
Deus possit affirmatque in hac controuersia, quamdiu nobis
non constiterit de repugnantia tenemur inclinare ad par-
tem, quæ augeat omnipotentiam Dei.* Hæc solutio facile ex
dictis impugnatur, quia quando obicitur: *non repugnat crea-
tura, quæ non possit eleuare,* non dicimus non repugnare ali-
quem defectum in omnipotentia, sed non repugnat exi-
stere de facto creaturam non habentem in se virtutem in-
trinsecam inchoatam ad effectum producendum superna-
turaliter, quem naturaliter non potest. Vnde contradicto-
riz partes, de quibus est quæstio, non sunt circa naturam
omnipotentia, sed circa naturam creaturarum, de quibus
queritur an possint eleuari. His positis, quæ alè tene ad si-
miles quæstiones, quæ de potentia absoluta procedunt,
rem totam clarè definiam.

§. II.

Propria sententia.

Dico primò, creaturas existentes non habere virtu-
tem innatam, aut inchoatam, ad producendum
quemcumque effectum, sed tantum intellectum, & volun-
tatem habere hanc potentiam ad actus supernaturales.
Probo hanc conclusionem ratione in his quæstionibus,
quæ de facto procedunt, sæpè à me repetita, & sæpius re-

petenda. Nullum est fundamentum ad concedendam
aquæ virtutem inchoatam, & innatam ad producendum
Angelum: ergo virtus hæc illi concedenda non est, non
enim debemus sine fundamento positio virtutes rerum
multiplicare, & illa quæ nescimus tanquam verè existen-
tia propugnare. Nullum esse fundamentum probo ex eo
quod nullum sit prædicatum in effectibus ita producendis,
ratione cuius exigant contineri in virtute obedientiali
cuiuslibet creaturæ, sicuti est in actu vitali supernaturali,
qui ratione vitalitatis exigit dependere à vita in actu pri-
mo, quæ cum sit entitas naturalis non potest sine alio
comprincipio supernaturali eleuante hunc actum produ-
cere. Quapropter actus amoris Dei quatenus supernatu-
ralis dependet à principio supernaturali, & à principio
vitali naturali tanquam à principio eleuato per aliud al-
terioris ordinis. Hæc est disparitas quam adducit P. Vasquez
inter animam habentem potentiam obedientialem ad
actus supernaturales, & non ad alios effectus cum dicit,
animæ correspondere prædicatum quoddam, quod non
correspondet in aliis effectibus, quam ego non adduco ad
probandum præcisè ablatâ hac correspondentia ex parte
principij non posse esse potentiam obedientialem, sed ad
probandam non esse fundamentum ad dandam potentiam
obedientialem in anima, seu in aliis entitatibus respectu
aliorum effectuum, quod est ad concedendam potentiam
obedientialem in anima respectu actuum vitalium, in qui-
bus prædicatū vitalitatis arguit potentiam ad illos in sub-
stantia viuenti, & prædicatū supernaturalitatis arguit hanc
potentiam indigere eleuatione ut reducat ad actum, quia
principium naturale non eleuatum non potest supernatu-
ralem actum producere. Vnde vitalitas actus arguit poten-
tiam obedientialem ratione prædicati vitalis, quod necessa-
riò debet correspondere principio vitali, reliqui tamen
effectus, etsi supernaturales sint, dum vitales non sunt exi-
gunt hanc correspondentiam, ac proinde in nulla entitate
arguunt potentiam obedientialem. Neque aliud est caput
ex quo possit inferri hæc potentia obedientialis, ut con-
stabit ex solutione argumentorum, quæ contra illam ad-
duci possunt.

Dico secundò. Non repugnat creatura, quæ habeat po-
tentiam obedientialem, & inchoatam ad producendum
quemlibet effectum supernaturalem, & naturalem, qui non
possit produci à causis naturalibus & qui per se & imme-
diatè non dependeat ab his numero causis. Ratio est, quæ
semper in quæstionibus, quæ de possibili procedunt, vnicè
semper rem probat. Nulla est repugnantia in eo quod de-
tur talis creatura: ergo poterit dari. Antecedens probo: ex
eo, quod effectus producendus sit perfectissimus non po-
test sumi repugnantia, quia potentia, quæ non est princi-
pium adæquatum effectus non debet esse æquè perfecta
cum illo: omnis enim inæqualitas quæ sit inter effectum
producendum, & principium productum suppleri pote-
rit ratione aliis principij æquè perfecti cum effectum
producendo, vel ratione omnipotentia specialiter con-
currentis cum illa entitate dummodo illa habeat innatam
inchoatamque virtutem ad effectum producendum.

Dico tertio, potest dari entitas habens virtutem inchoa-
tam ad producendum aliquos ex his effectibus, quos dixi
in conclusione præcedenti, & non alios etiam imperfe-
ctiores. Probo: non ex eo quod hæc entitas habeat virtu-
tem naturalem ad hunc effectum producendum infertur
habere similem virtutem ad producendum alium etiam
imperfectiorem illo, quem potest producere; homo enim
potest producere hominè, & non potest producere equum
homine imperfectiorem: ergo ex eo quod hæc entitas ha-
beat virtutem inchoatam, & obedientialem ad producen-
dum hunc effectum. v. g. hominem non infertur illam ha-
bere ad producendum alium effectum etiam imperfectio-
rem. Deinde probatur, quia nulla est repugnantia in eo
quod Deus producat entitatem cum virtute inchoatâ,
& obedientiali ad hos effectus, & non ad alios etiam im-
perfectiores.

Dico quartò. Non potest dari creatura habens poten-
tiam obedientialem, & innatam ad producendum effectum,
qui de facto producit à causis naturalibus eo modo, quo
ab ipsis producit. Rem explicò: ignis producit ab alio
igne præcisè per applicationem agentis ad passum, non
potest aliqua alia creatura habere potentiam inchoatam,
& obedientialem ad ignem hoc modo producem. Equus
producit ab alio equo per commixtionem maris, & for-
minæ

minx deciso à mare semine, quod fouet equa, non possunt dari alia duo animalia mas & foemina quæ virtutem habeant non naturalem, sed obedientialem ad alium foetum simili modo producendum. Non negat hæc conclusio posse dari entitatem habentem potentiam obedientialem ad producendum equum speciali Dei concursu eo modo quo ignis ignem producit sine hac seminum commixtione, quæ intercedit in naturali generatione equi, neque negat conclusio posse dari lignum habens virtutem inadæquatam ad producendum ignem, sed tantum negat posse dari huiusmodi virtutem obedientialem, quæ naturaliter possit reduci ad actum. Hanc mentem mihi iniecit sapientissimus P. Vasq. disp. 176. cit. c. 4. vbi sic argumentatur contra ponentes potentiam obedientialem in quacunque creatura ad quemlibet effectum. Si aliqua virtus inadæquata, & innata tribueretur creature, posset illi coniungi causa alia secunda creata naturalis, quæ compleret efficaciam eius ad quemlibet effectum non supernaturalem secundum substantiam, quia effectus est naturalis, & rectè procederet à virtute illa inadæquata, & ab alia concausa naturali, quæ illius actiuitatem suppleret. Rationem illustrat exemplo virtutis inchoatæ ad effectum supernaturalem, quæ completur per virtutem supernaturalem ad illum effectum producendum: ergo similiter virtus illa naturalis compleri posset per virtutem aliam naturalem ad effectum naturalem producendum: ergo talis virtus inadæquata non esset dicenda obedientialis, sed naturalis, siquidem posset compleri per aliam virtutem naturalem, quæ illi posset naturaliter coniungi. Hæc ratio magni momenti mihi visa est ut pote à tanto magistro excogitata, quam sic expêdo: Demus in ligno virtutem inchoatam, seu inadæquatam, quantumvis minimam & exilam ad ignem producendum, hæc virtus posset compleri & inadæquari virtute aliis ignis potentis adæquatè producere ignem, ad quem lignum habet illam virtutem inadæquatam: ergo virtus illa inadæquata naturaliter potest reduci ad actum: ergo virtus illa non est dicenda obedientialis, sed naturalis, & inadæquata. Virtutem illam inadæquatam, & imperfectam posse compleri per virtutem ignis, sic probò: Ignis nulla alia virtute adiutus potest producere ignem ad quem lignum habet virtutem inadæquatam: ergo poterit eundem producere adiutus virtute quantumvis minima, & exili dummodo sit proportionata ad effectum producendum: ergo ex igne aliis potente adæquatè producere effectum, & ex illa virtute inadæquata ligni potest constitui vnum agens adæquatum producens ignem, qui inadæquatè continebatur in virtute ligni, & adæquatè in virtute ignis.

10

Dices virtutem illam inadæquatam ligni esse talis naturæ ut non possit compleri per aliam causam naturalem, quia numquam illi debetur concursus ad concurrendum cum alia causa naturali, sed tantum potest concurrere cōcursu sibi indebito, supernaturaliter collato. Non latuit hæc solutio sapientissimum Vasquez, quam solidè refutat ibid. n. 22. rationem ab illo adductam expendo. Omni creature aliis habenti virtutem ad producendum effectum debetur concursus causæ primæ, quia causa prima debet concurrere cum omni entitate habente ex se omnia requisita ad producendum effectum hoc concursu secluso: sed virtus illa inadæquata ligni applicata igni, & illud concretum seu adiunctum per accedens lignum, & ignis, haberet omnem virtutem requisitam ad producendum ignem & concursu generali causæ primæ secluso nihil illi deest ad producendum effectum: ergo nihil illi deest ut talis concursus sit debitus, non enim est aliquid in causa secunda exigentia concursus Dei, quàm virtus ex se iam secundum id, quod requiritur ex parte creature, cum omnibus requisitis ad producendum effectum, quem producet per aduentum concursus: sed lignum & ignis haberent omnia requisita ad producendum ignem distincta à concursu generali causæ primæ, quo superueniente effectum producerent: ergo haberent exigentiam ad talem concursum generalem: exigitur enim concursus generalis quociescunque res ita se habent ut præcisè ex defectu illius deficiat effectus, qui, illo posito absque villo speciali influxu, sed tantum secundum rationem generalem causæ primæ superueniret. Robur accipit hæc ratio ex his, quæ dixi Contr. 6. Punct. 4. creature non deberi concursum generalem ratione exigentiae, quam habeat ad illum, sed ratione indigentiae, atqui lignum & ignis illo indigerent concursu, & non alio

speciali ad producendum alium ignem: ergo illis est debitus. Confirmatur, munus causæ primæ est ita adesse causis secundis, ut ratione ipsius nullus effectus non producat, sed ita præsto adesse omnibus ut in omnibus casibus, in quibus causa secunda operaretur, si non indigeret concursu causæ primæ, hunc exhibeat causa prima, ut operetur secunda: sed lignum ex se inadæquatè potens, & ignis adæquatè potens producere alium ignem, illum producerent, si non indigerent concursu causæ primæ, quem si non producant tantum erit ex defectu huius generalis concursus: ergo causa prima debet illis præsto adesse ad concurrendum, illisque debet hunc concursum generalem exhibere: ergo naturaliter poterunt in actum secundum se reducere: ergo virtus inadæquata ligni non est dicenda obedientialis, sed naturalis.

Aduerto non quamcumque virtutem inadæquatam posse compleri per virtutem inadæquatam ad eundem effectum, quia effectus aliquando indiget principiis inadæquatis diuersæ rationis, ad quem producendum nunquam sufficiant innumera inadæquata eiusdem rationis, sicuti infinitæ species impressæ visionis, quarum quilibet est causa inadæquata illius, non possunt constituere principium adæquatum visionis: alia verò principia inadæquata esse possunt quorum nullum ex se est adæquatum, & aliquando eiusdem, & aliquando diuersæ rationis constituere possunt vnum principium adæquatum ex principis vero, quorum vnum ex se est inadæquatum, & alterum adæquatum respectu eiusdem numero effectus semper potest effici vnum efficiens adæquatum, ideo dixi non esse potentiam obedientialem, quæ est principium entitatis, quæ eodem modo potest dependere adæquatè ab alia causa naturali, quod eodem modo intelligendum est si possit inadæquatè dependere ab alio principio inadæquato, quod possit complere aliud, & cum illo naturaliter coniungi, ad vnum principium adæquatum constituendum.

De aliis entitatibus habentibus virtutem inadæquatam ad producendum effectum naturalem, quem alia causa naturalis nullo modo producere potest, vel saltem non eodem modo, est longè diuersa ratio, quia illarum virtutes compleri naturaliter non possunt; verbi gratia, demus entitatem habentem virtutem inadæquatam ad producendam formam solis; hæc virtus naturaliter non potest compleri, quia nulla est alia causa naturalis potens producere eandem formam, per quam illius virtus compleatur. Idem modo de virtute productiua formæ equi sine naturali seminu commixtione, sed eodem modo, quo ignis ignem producit; hæc virtus compleri non potest per virtutem, quam habet equus producendi equum, quia equus non habet virtutem adæquatam, neque inadæquatam ad producendum alium equum sine seminum commixtione præcisè per iuxtapositionem agentis ad passum, & ita ex virtute, quam habet equus, & virtute, quam haberet illa entitas non posset fieri vnum principium adæquatum, quia virtutes illæ haberent longè diuersum modum operandi.

Concludo ex his Deum posse eleuare intellectum & voluntatem ad actus supernaturales, & non posse eleuare creaturas existentes ad quoslibet alios effectus, possibilemque esse creaturam quam possit eleuare ad omnes seu tantum ad aliquos effectus supernaturales vel naturales ex his, quos non potest alia causa naturalis producere eodem modo, quo illos producere posset alia entitas, quæ haberet virtutem inadæquatam. Hæc omnia ex conclusionibus præcedentibus, & ex his quæ præmissi num. 2. & 3. clarè inferuntur, omnia enim hoc vnicò principio continentur: Deus potest eleuare omnem creaturam habentem virtutem inchoatam, & obedientialem, & non potest eleuare creaturam non habentem virtutem inchoatam, & obedientialem. Ex his facile erit argumenta aduersariorum dissoluere quæ iam subdo.

§. III.

Argumenta soluta.

Obiiciunt aduersarij primò auctoritatem D. Augustini & D. Thomæ Augustini. enim de Genesi ad lit. cap. 17. postquam præmissa conuenire rebus creatis virtutem agendi iuxta naturæ cursum, ita subdit: Super hunc autem motum, cuiusque rerum naturalem, potestas creatoris habet apud se, posse de his omnibus facere aliud, quàm earum feminales rationes habent, non tamen id quod in his posuit, ut de his fieri, vel absque

que

que alio possit. Quibus verbis Aug. tradidit creaturis virtutem ad producendos effectus, quos natura sua non possunt producere, quam doctrinam ita certam existimauit, vt ad fidei dogmata spectare censeat. Subdit Augustinus: *Dicam quid mihi videatur sine affirmandi temeritate, quod tamen cum dixeris, fortasse prudenter ita considerantes, quos iam Christiana fides imbuuit, etiam si nunc primitus ita cognosco, non esse dubitandum indicabunt*: ergo censet Augustin. Christianis extra dubium esse debere Deum posse cum creaturis effectus supra suas naturas producere. Et D. Thom. de potentia Dei q. 6. art. 2. ad 12. ita ait: *Quando aliqua virtus actiua est altior tanto potest eandem rem producere in effectum altiore, unde natura potest ex terra facere aurum alius elementis commixtis quod ars facere non potest; & inde est, quod res aliqua est in potentia ad diuersa secundum habitudinem ad diuersos agentes, unde nihil prohibet, quin natura creata sit in potentia ad aliqua stenda per diuinam potentiam, quae inferior potentia facere non potest, & ista vocatur potentia obedientiae, secundum quam qualibet creatura obedit Creatori*. His verbis existimant propugnatores potentiarum obedientiarum statui in qualibet creatura ad omnes effectus.

Respond. Magnum Ecclesiae Patrem Augustinum & Angelicum Doctorem non docuisse testimonii citatis inesse cuiusque rei virtutem ad quoscunque effectus producendos, sed ad multa faciendi supernaturaliter, quae naturaliter non possunt facere. Quod verum est in intellectu, & voluntate, quae per habitus supernaturales eleuantur ad producendos effectus, quos naturaliter non possunt producere, & in quocunque alio agente, quod supernaturaliter producat effectus, quos naturaliter ex defectu aliis concausae, dispositionis, seu conditionis requisitae producere non potest. Sic Beatissima Virgo potuit sine virili semine sanctissimam Christi humanitatem speciali Dei concursu producere, quam naturaliter non posset sine viri semine procreare. Sic Elisabeth sterilis, & nimia senectute confecta speciali Dei concursu Christi Praecursorem genuit, quem & defectu accidentium, seu dispositionum, quae ad fecunditatem requiruntur, ratione cuius sterilis erat, & ex defectu caloris, & aliarum qualitarum, quae praesenectute defecerant concipere non posset. Sic etiam terra, quae naturaliter non nisi verno tempore potest se variis variegare floribus mediâ brumâ in eisdem flores, aliosque quoscunque praematurus fructus poterit ferax erumpere. Mitto potentiam passiuam, quae poterunt flumina retrogrado ferri cursu, omniâque elementa propria deferere loca, terram sursum ferri ignemque deorsum. Possunt item virtutes omnium creaturarum supernaturaliter compeisci, ita vt ignis non calefaciat, neque ingens mons humeris teneri infantis superpositus illi impulsu imprimat. In quibus mirè elucet obedientia creaturae in suum creatorem, & dominium, quod in omnes creaturas habeat vnum omnium principium Deus optimus maximus, quin absque fundamento in quacunque entitate constringamus inaequatam virtutem illi intrinsecam ad producendum quemcunque perfectissimum effectum.

Obiic. secundò: Nulla est implicatio in eo, quod Deus eleuet quamcumque creaturam ad quemcunque effectum: ergo poterit Deus illam eleuare. Respond. maximam esse implicationem, quam iam assigno. Si Deus eleuaret aquam de facto existentem ad producendum equum, sequeretur aquam ex se habere virtutem innatam, & inaequatam, & illam non habere, quia aqua eadem existens secundum intrinsecam entitatem eandem virtutem intrinsecam secum identificatam haberet, sed modò non habet virtutem identificatam: ergo etiam si eleuaretur illam non haberet, quod est vnum ex duobus contradictoriis. Insuper virtutem haberet, quia de actu ad potentiam valet consequentia: ergo si produceret per suam entitatem, per suam entitatem haberet virtutem: ergo haberet, & non haberet virtutem.

Obiic. tertio: Intellectus potest eleuari ad producendam visionem intuitiuam Dei: ergo alia entitas naturalis poterit eleuari ad quemcunque effectum supernaturalem. Nego consequentiam, disparitatem assigno, tum ex parte effectus tum ex parte causae; ex parte effectus, quia visio Dei cum sit entitas vitalis essentialiter petit dependere à potentia vitali, & non potest produci ab alia causa supernaturali, neque etiam à Deo sine concursu huius potentiae vitalis, & ita vt detur visio necessum est eleuari potentiam vitalem naturalem per principium supernaturale ad visionem hanc producendam, debet enim intercedere

Franc. de Quiedo, Philosoph. Tom. I.

correspondentia inter visionem, & principium immediatè illam producens, ad quam correspondentiam non sufficit quodcumque viuens se tenens ex parte actus primi, sed requiritur viuens in actu primo, quod constituitur viuens in actu secundo per visionem ipsam productam. Ex parte causae disparitas est quod intellectus habet potentiam inchoatam ad certos effectus supernaturales quam non habet ad alios, neque aliae entitates habent ad aliquem effectum supernaturalem. Intellectum hanc virtutem habere constat nobis ex principiis fidei; reliquas entitates non habere virtutem inchoatam ad omnes effectus ex eo negamus, quia nullum habemus fundamentum ad tales virtutes illis concedendas. Neque à paritate fundamentum desumi potest. Sicut enim hæc est inepta consequentia: hæc entitas habet hanc virtutem naturalem: ergo alia distincta specie similem virtutem habebit; sic ineptè arguitur: hæc entitas habet hanc virtutem obedientialem ad hunc effectum: ergo eadem habet virtutem obedientialem ad alios effectus specie distinctos, & alia specie distincta habebit virtutem inchoatam ad hos effectus, vel ad alios, neutrum enim inferitur.

Obiic. quartò: Creaturae habent potentiam obedientialem passiuam ad omnes effectus: ergo actiuam. Negant multi consequentiam, & non immerito, quia potentia passiuâ ad æquata effectus potest esse longè imperfectior illo, non autem principium ad æquatum actiuum, quod semper debet esse saltem æquè perfectum cum effectu, ex quo inferitur maiorem proportionem requiri inter principium actiuum, & effectum, quam inter hunc & principium passiuum. Respondeo negando antecedens, non enim qualibet potentia passiuâ virtutem habet, vt ex illa quacunque forma educatur, vt Controu. Punct. dictum est, vbi probaui materiam primam non posse recipere simul plures formas adhuc de potentia Dei absoluta.

Obiic. quintò: Accidens simul cum substantia potest concurrere ad producendam substantiam: ergo qualibet entitas naturalis potest cum alia supernaturali effectum supernaturalem producere. De accidentibus, quae de facto existunt antecedens ego negaui, sed verum esto. Rogo quis hanc arguendi formam docuerit, in qua consequens vniuersalius ad plures species longè inter se distinctas se extendit quam antecedens. Rursus demus paritatem inter res adeò dispares. Sic argumentor: Accidens potest cum substantia non per potentiam obedientialem, sed naturalem substantiam producere: ergo entitas naturalis non solum per potentiam obedientialem, sed etiam naturalem poterit aliam entitatem supernaturalem producere. Dices disparitatem esse rationem, quia accidens naturaliter potest coniungi cum substantia, & res naturalis non potest coniungi naturaliter cum illa supernaturali. Vera est disparitas, sed illam tibi sume, ex illa enim dico substantiam habere tantquam proprium instrumentum accidens, cum quo naturaliter coniungitur, & rem naturalem non esse instrumentum rei supernaturalis, neque è contrâ, quia non sunt mutuo connexa, sicut substantia, & accides. Rursus argumentum retorquo: licet accidens coniunctum cum substantia possit aliquas substantias producere, non tamen omnes valet efficere, nullum enim accidens cum quacunque substantia coniungatur valet formam solis producere: ergo non omnis entitas naturalis potest eleuari ad quemcunque effectum. Respondeo quidquid sit de antecedenti negando consequentiam: disparitas sumenda est ex ratione, quâ mouentur auctores ad concedendam actiuitatem accidentibus respectu substantiae, quae non inuenietur, quacunque illa sit, ad concedendam virtutem inchoatam creaturae respectu cuiuscumque effectus.

Obiic. sextò: Deum habere perfectissimum dominium creaturarum, & hoc non ita futurum, si non possit illis vt ad quoscunque effectus producendos. Simul opponit perfectionem summam omnipotentiae Dei, ob quam poterit vt imperfectissimis instrumentis ad quoscunque perfectissima opera, quia in omnium artium genere, quo agens principale perfectius, eo imperfectiori, & ineptiori instrumento vt potest ad opus perficiendum, rectius enim scribit, aut depingit excellens pictor, aut scriptor calamo, aut penicillo inerti, quam improbus pictor aut scriptor optimo calamo aut penicillo. Non ad angustias formae syllogisticae his rationibus trahemur. Respondeo dominium quod Deus habet in creaturas esse perfectissimum omnium possibile, quae possunt excogitari, non enim esset perfectius dominium, quo posset vt creaturis de facto existentibus

V ad

ad produendos effectus, quorum non habent virtutem inchoatam, quia illud esset chimericum, sicut esset chimericum dominium, quo Deus posset uti gratia habituali ad constituendum hominem formaliter nigrum, & nigredine ad constituendum hominem formaliter sanctum, quod dominium ut pote fictitium, & chimericum à Deo est relegandum. Ad illud quod dicitur de perfectione omnipotentiae. Respondeo omnipotentiam esse summam, & infinitam perfectam, ad cuius perfectionem non attinet posse facere illa, quae ex se implicant. Ad comparationem ex artifice adductam. Respondeo, excellentiorem artificem melius uti quocumque instrumento ceteris paribus, alio imperitiori artifice, nullum tamen posse uti tanquam instrumento, re omnino inepta ad opus faciendum, neque enim probus, aut improbus pictor poterunt tanquam in tabula in substantia Angeli depingere, vel illa uti tanquam penicillo, quia substantia Angeli omnino inepta est ad haec munera, ita neque Deus potest uti quacumque creatura ad quemcumque effectum producendum, quia plures illarum omnino ineptae sunt, neque aliquam virtutem habent inchoatam ad plures effectus producendos.

21

Obicit, septimò: Sacramenta causant gratiam supernaturalem, & humanitas Christi multa miracula est operata, & effectus produxit, qui naturaliter produci non poterant: ergo potest Deus eleuare entitates naturales ad effectus supernaturales, ad aliaque quamplurima, quae sine miraculo fieri non possunt. Respondet P. Vasquez locis suprà citatis, gratiam supernaturalem dependere à sacramentis, & miracula fieri ab humanitate Christi moraliter, & non physice, quod in sacramentis specialiter probatur, quia sacramentum Baptismi operatur recedente fictione, dum non existit, nihilque potest physice, dum non existit effectum sortiri, & reliqua sacramenta effectum sortiuntur in ultimo instanti, in quo conficiuntur, in quo vix minutula particula illorum perseuerat, quando enim profertur ultima syllaba verborum consecrationis, tantum illa superest, à qua posset physice gratia produci, reliqua enim verba iam non existunt, ac proinde nihil possunt producere: & quando alter sponsus ultimo exprimit consensum, iam praecessit consensus, & expressio alterius sponsi, & nihil potest operari. Adde secundum hanc sententiam defendi posse plura miracula sanctissimam Christi humanitatem non solum moraliter, sed etiam physice perpetrasse, quia quando Petrus supra mare tuto pede ambulare iussit, tantum necessum fuit Petro Christum imprimere impulsus, ut non submergeretur, quem quoad substantiam naturaliter imprimere poterat, quod autem illum imprimeret absque vilo contactu, & distans à Petro, hoc erat supplere Deum miraculose conditionem requisitam ad operandum, non verò eleuare Christi humanitatem ad aliquem effectum secundum substantiam altioris ordinis ab illis, quos naturaliter potuit producere. Similiter quando caecis visum restituebat effectus secundum substantiam productus, tantum erat temperamentum qualitatum, & motus localis organorum ut situm, & locum haberent requisitum ad proprias functiones obeundas, qui motus localis secundum substantiam non excedit virtutem naturalem humanitatis, neque in temperamento qualitatum erat aliqua, quae secundum substantiam non posset produci à Christo. Neque ideo sine maximo miraculo haec fiebant; non enim sine miraculo potest moueri, & ad proprium restitui locum exiguus neruus in cerebro absconditus ac alio supposito loco distante ab homine, cuius organa ad proprium locum restituuntur, neque in tam exiguis partibus quantitatis inter se propinquis potest tanta, & non maior, neque minor intensio qualitatis, diuersa in diuersis partibus ab agente loco distante, & supposito distincto produci. Difficilius haec doctrina poterit defendi in aliis miraculis, videlicet in conuersione aquae in vinum facta in nuptiis, & praecipue in mortuorum resurrectione, de quibus Theologi disputabunt. Sufficiat modò dicere cum P. Vasquez, haec miracula moraliter, & non physice à sanctissima Christi humanitate esse perpetrata.

§. I V.

Nonnulla corollaria.

22 **E**X his, quae dixi multa sunt notanda, quae facile ex doctrina deducuntur, quae in praesentiarum exprimam, ut plenam de hac re notitiam meo lectori reddam.

23 Noto, duplicem esse potentiam obediencialem: quaedam absoluta est naturalis in ordine ad substantiam effectus, & obediencialem in ordine ad modum, quo illum producit: alia obediencialem est in ordine ad substantiam effectus. Exemplum prioris esto ignis quatenus potest agere in passum distans, quin agat in propinquum, vel quatenus potest introducere formam ignis in materiam ultimo dispositam ad aliam formam, & carentem dispositionibus ad formam ignis. Posterioris exemplum est potentia intellectiva, quae ad substantiam visionis intuitiue obediencialem est, quia ex ipsa substantia visionis fieri nequit ab intellectu non eleuato per lumen gloriae, vel per concursum specialem Dei suppletis vice luminis.

24 Ex hac potentiarum obedienciarum differentia alia suboritur eisdem intrinseca, videlicet potentiam obediencialem tantum secundum modum, & non secundum substantiam esse virtutem completam, vel quae naturaliter potest compleri secundum id, quod requiritur ex parte virtutis influentis in effectum, & tantum dici obediencialem, quia illi deficit conditio requisita ad agendum, sicuti in igne agente in distans, quia dicit totam virtutem adequatam effectus producendi, & quatenus distinctus ab eleuatione dicit totum id quod se tenet ex parte virtutis productiuae, vel saltem principium inadaequatum, quod naturaliter posset compleri, & tantum eleuatur, quia suppletur conditio quaedam, quae etiam naturaliter posset accidere virtuti. Vnde illa eleuatio est quasi accidentaliter contingens causa ad effectum producendum, quia naturaliter poterat contingere virtutem esse completam, & cum omnibus praerequisitis ad effectum eundem producendum absque aliqua eleuatione: ignis enim, qui calorem producit in passu distanti potuit esse applicatus ad eundem calorem in eodem passu producendum. Potentia obediencialem respectu substantiae effectus semper est principium inadaequatum, non solum ex defectu conditionis, sed etiam ex defectu virtutis requisitae ad effectum producendum, non enim potest dari virtus adaequate actiua obediencialem respectu alicuius effectus. In effectu supernaturali producendo à potentia obediencialem naturali, & in quocumque effectu perfectiori potentia obediencialem certum est, quia nequit entitas imperfectior esse adaequate virtus productiua effectus illa perfectioris. In aliis quibuscumque potentis probo ex dictis suprà, ubi statui debere concursus causa primae omni virtuti, quae ex se habet omnia requisita ac effectum, ita ut superueniente concursu illum produceret: ergo, si daretur virtus adaequate actiua respectu alicuius effectus illi naturaliter deberetur concursus: ergo ex omni capite esset virtus naturalis & non obediencialem.

25 Alia ex his differentia deprehenditur inter potentiam obediencialem actiuam, & inter potentiam obediencialem passiuam ad effectus substantiam. Quod potentia obediencialem actiua vt ipse inadequata in ratione virtutis actiuae semper eleuatur, seu compleretur per aliud principium actiuum siue illi inharens, sicuti lumen gloriae eleuans intellectum ad visionem beatam, siue illi tantum extrinsece assistens, sicuti omnipotentia cum praesto adest intellectui ad producendum cum illo visionem beatam per specialem concursum, quem loco luminis praestet omnipotentia. Potentia obediencialem passiuam non necessario eleuatur per aliud principium tenens se ex parte passiuae, neque per omnipotentiam suppletentem vices principij passiuum, sed tantum per eleuationem tenentem se ex parte principij actiuum, eo enim ipso quod intellectus sit potens producere actiue visionem, est potens illam recipere, quia principium passiuum non indiget alia eleuatione praeter illam, quam dicit principium actiuum, ita ut si per impossibile intellectus posset absque illa eleuatione visionem producere, etiam absque illa eadem visionem naturaliter recipere posset. Non nego posse dari aliquam potentiam passiuam indigentem eleuatione faciendam per aliud principium passiuum respectu effectus recipiendi, potest enim dari principium passiuum naturale secundum substantiam inadaequatum respectu alicuius formae substantialis, quae non possit compleri nisi per aliud principium supernaturale, cum quo componat vnum adaequatum principium passiuum formae supernaturalis recipiendae, sicut enim intellectus, & lumen gloriae constituunt vnum principium actiuum adaequatum visionis supernaturalis, sic intellectus iste, vel alius specie distinctus posset cum alio habitu constituere vnum principium adaequatum passiuum respectu

§. I.

Exploditur sententia Ripalda.

respectu alicuius actus, quem non posset adequatè intellectus recipere. Hoc tamen non est proprium omnis principij passivi, respectu omnis effectus recipiendi, quia intellectus necessariò recipit aliquem habitum, vel actum supernaturalem immediatè sine consortio alicuius principij supernaturalis passivi, quasi hoc comprincipium recipiatur in intellectu, vel recipiatur tantum in principio passivo naturali secundum substantiam, vel in infinitum esset abundum, vel deberet esse creatum, & hoc nullum potest de facto excogitari respectu intellectus de facto existentis.

26 Posses contra hanc doctrinam non abs re obicere: Potest dari potentia passiva naturalis secundum suam entitatem adequatam respectu effectus recipiendi in ratione principij passivi, quæ obedientialis dicitur in ordine ad talem effectum, quia connotat principium actuum supernaturalem & indebitum, sine quo non potest materialiter effectum causare, quæ præcisè eleuatur per aduentum principij actui supernaturalis: ergo poterit dari virtus activa naturalis secundum substantiam, quæ sit adequata in ratione virtutis actiue naturalis, & obedientialis dicatur, quia connotat passum supernaturalem, & indebitum, quod illi non potest naturaliter coniungi, sine quo non poterit effectum producere. Respondeo negando consequentiam, rationemque disparitatis assigno. Principium actuum adequatè secundum se totum naturale non potest esse principium actionis supernaturalis, & ita non potest agere circa subiectum supernaturale, quia omnis passio subiecti supernaturalis, quæ est eadem cum actione est supernaturalis, ex quo fit principium actuum adequatè naturale non posse eleuari a passio supernaturali, cum non possit agere circa illud. Principium verò passuum adequatè naturale potest esse principium passionis supernaturalis, ac proinde potest pati ab agente supernaturali, & ab illo eleuari.

27 Noro etiam non solum dari eleuationem & potentiam obedientialem principij naturalis ad effectum supernaturalem, & principij imperfectioris ad effectum perfectiorem; sed etiam principij supernaturalis ad effectum supernaturalem, & principij supernaturalis ad effectum naturalem, & absolutè principij perfectioris ad effectum imperfectiorem, & principij perfecti ad effectum æquè perfectum. Ratio à priori est, quia in his omnibus entitatibus potest dari ad hos omnes effectus ratio potentie inchoata, quæ non possit compleri naturaliter per aliam potentiam. Potest enim dari Angelus habens virtutem inchoatam, & inadéquatam ad producendam formam cuiusdam alij materialis, quæ tantum possit compleri per omnipotentiam, vel saltem per aliam concausam supernaturalem, & tunc Angelus spiritualis perfectior forma alij habebit virtutem obedientialem respectu effectus materialis, & imperfectioris. De aliis potentiis annumeratis exempla sunt obuia.

PUNCTUM VIII.

Quid sit potentia obedientialis.

I Quam grauitè in hac re offendunt graues auctores sapientissimi que recentiores, qui non distinguunt inter potentiam obedientialem, & eleuationem eiusdem potentie, pleraque confundunt, & doctores, quorum sententiam amplectuntur abs re impugnant, & contra asserentes eleuationem fieri per qualitatem inhaerentem, motumve transeuntem, probant potentiam innatam esse intrinsecam, & indistinctam à creatura, & contra illos, qui dicunt virtutem obedientialem esse indistinctam à creatura probant creaturam eleuari per aliud comprincipium, seu auxilium extrinsecum, & ita Doctores inter se non dissidentes concertationes fingunt, prolixasque excitant quæstiones, in quibus si distinctè procederent, clarè apparerent, illaque rerum distinctarum confusione omnibus tenebrescunt. Non vacat omnium Doctorem mentes explicare, quos pro mea adducam sententia fideliter referam, monèoque ab aliis relatos legendos esse, plures enim inueni quos finistrè etiam doctissimi viri interpretantur. Claritate & distinctione, quam semper affecto rem tractabo.

2 Noster Ripalda tom. 1. de supern. quæst. 41. sect. 9. & 6. duplicem actiuitatem in potentia obedientiali distinguit, conditionalem vnam, & aliam absolutam. Virtus conditionata est, quæ entitas non est absolutè adhuc inadéquatè potens, sed tantum sub conditione si illi adfuerint reliqua comprincipia supernaturalia requisita ad effectum, cum quibus entitas nullam habet connexionem, quia illa sunt supernaturalia, & entitas, quæ virtus obedientialis denominatur est naturalis, nihilque naturale connexionem habet cum re supernaturali. Alia est virtus absoluta, etsi inadéquata, quæ absolutè intellectus inadéquatè est potens producere visionem. Virtutem illam conditionatam asserit non distingui ab entitate rei, virtutem verò absolutam asserit distingui inadéquatè adhuc ut virtus partialis est ab entitate, quæ dicit in recto entitatem rei, & in obliquo adiutorium Dei, seu auxilium intrinsecum, quo virtus illa conditionata transit in absolutam, & formaliter constituitur virtus inadéquata partialis effectus. Itaque virtus absoluta partialis, quam habet intellectus ad visionem beatam dicit in recto ipsum intellectum, & in obliquo lumen gloriæ, & possibilitatem visionis, cum quibus illa conditionata cum intellectu identificata connexionem non habet, quia nihil naturale connexionem potest habere cum entitate supernaturali.

3 Rationem huius distinctionis inadéquatæ virtutis absolutæ partialis desumit ex natura eiudem entitatis habentis potentiam obedientialem, quæ absoluta debet esse ab aliis comprincipiis supernaturalibus, quibus indiget ad suum effectum producendum, & sine quibus impotens est illos producere. Ex hoc capite infert distinctionem inter potentiam partialem, quam habet intellectus ad cognitionem naturalem, & ad supernaturalem. Quia intellectus in opinione Ripaldæ connexionem habet cum possibilitate omnium cognitionum naturalium, quas potest efficere, & omnium principiorum, quæ per se requiruntur ad has cognitiones efficiendas, ac proinde per se ipsum est cum omni, quod requirit ad cognitiones producendas, & ita per se ipsum potest dici virtus partialis absoluta effectus: idem verò intellectus connexionem non habet cum possibilitate visionis beatæ, neque luminis gloriæ requisiti ad visionem, quia etiam si vtrumque repugnaret, permaneret idem intellectus, & ita indiget non non repugnantia horum, ut absolutè sit potens, adhuc partialiter producere effectum, & cum non habeat connexionem cum tali non repugnantia, quovis ipsa, intelligatur non intelligitur intellectus adhuc partialis absoluta virtus ad producendum effectum. Ex hoc infert absolutam virtutem tantum dicere entitatem intellectus, sed etiam importare in obliquo alia comprincipia, cum quibus ex se posset intellectus non coniungi, & sine quibus non esset absolutè adhuc partialiter potens. Idem dicit de omnipotentia quatenus virtus adequata productiua ignis, quæ non est virtus productiua absoluta quovisque intelligatur possibilitas ignis, quia hac deficiente omnipotentia non poterit absolutè ignem producere, & nullam connexionem habet cum illa, ratione cuius non possit deficere. Eandem doctrinam tradit de potentia obedientiali passiva disp. 25. sect. 3. asserit enim potentiam obedientialem intellectus ad recipiendam visionem, seu quamlibet formam substantialem duplicem esse, conditionatam, & absolutam, illam non distinguit ab intellectu, hanc asserit distingui inadéquatè, quia supra entitatem intellectus dicit possibilitatem formæ supernaturalis recipiendæ, & principij actui requisiti ad producendam talem formam supernaturalem, cum quibus non habet connexionem propter rationem iam dictam, videlicet, nullam entitatem naturalem per se esse coniunctam cum entitate supernaturali adhuc ut possibili.

4 Multa mihi in hac sententia displicent, nonnulla attinam. Nec verè supponit hic auctor, nec bene infert: non verè supponit, quia falsum est intellectum habere connexionem cum cognitionibus naturalibus, quas potest producere, & cum illarum principiis per se requisitis, & illa non habere cum cognitionibus supernaturalibus, ut ostendam Controuerf. 10. Metaphysic. ubi probabo intellectum non habere connexionem cum cognitionibus naturalibus, & casu, quo illam haberet eandem habiturum cum cognitionibus etià supernaturalibus. Non verè infert, quia

admissa hac differentiâ inter causam in ordine ad effectus naturales, & supernaturales, quos potest producere, eodem modo philosophandum est de virtute partiali illius in ordine ad omnes effectus, quod sic probo. Non minus dependet intellectus à principio naturali ad cognitionem naturalem eliciendam, quam dependet à principio supernaturali ad eliciendam cognitionem supernaturalem, etiam si cum isto non habeat connexionem quam habet cum illo, quia intellectus non potest sine specie naturali, vel aliquo supplente vices illius adhuc supernaturaliter elicere cognitionem naturalem, si enim velit Deus intellectum elicere cognitionem naturalem sine specie impressa tenebitur supplere concursum, quem præstatura erat naturalis species, & in opinione, quam ego cum hoc Magistro defendo, hæc cognitio secundum speciem essentialiter dependet ab specie impressa, quia per se ipsam nullâ interiectâ actione distinctâ dependet à principio: (suppono modò cum communi sententia cognitionem dependere ab specie impressa, idem enim erit si immediate dependeat à phantasmate) ergo sicut intellectus ex eo, quod non possit sine lumine gloriæ elicere visionem beatam, non est adhuc partialiter absolute potens donec intelligatur in obliquo lumen gloriæ, & possibilitas eiusdem visionis, quæ si absit nullo modo poterit visionem producere, ita intellectus ex eo quod non possit adhuc supernaturaliter sine aliquo comprincipio, & in omnium sententia, hanc actionem in specie, sine distinctâ, siue indistinctâ à termino sine specie impressa producere, & sine non repugnantia eiusdem actionis adhuc ut partialis, absoluta potentia dicit in obliquo speciem impressam, & possibilitatem visionis: ergo adhuc ut partialis virtus dicit aliquid distinctum à se ipso videlicet, speciem impressam naturalem, & possibilitatem visionis: ergo sicuti virtus partialis absoluta, quam habet intellectus ad visionem beatam dicit in recto & in obliquo comprincipia ad visionem, & huius possibilitatem ita virtus partialis absoluta ad cognitionem naturalem dicit in recto entitatem intellectus, & in obliquo comprincipia essentialiter requisita ad talem cognitionem, & illius possibilitatem: ergo utraque virtus absoluta inadæquatè distinguitur ab intellectu.

Respondet Ripalda intellectum habere connexionem cum principis requisitis ad intellectionem naturalem & cum possibilitate huius, & non habere connexionem cum comprincipis requisitis ad cognitionem supernaturalem, neque cum possibilitate talis cognitionis supernaturalis. Bene: sed non satis. Admitto hanc connexionem cum illis extremis, & non cum istis, & arguo: Connexio quam habet intellectus cum comprincipis requisitis ad cognitionem naturalem, & cum possibilitate eiusdem, potest considerari quatenus dicit utrumque extremum connexionis in recto, vel quatenus dicit unum in recto, & aliud in obliquo, vel præcisè quatenus dicit entitatem intellectus præcisam, & adæquatè distinctam ab alio extremo, cum quo habet connexionem, quæ talis est, ut ipsa non esset, si non esset alterum extremum, cum quo esset connexa: duobus prioribus modis inadæquatè distinguitur ab intellectu, saltem illo modo, quo potentia partialis ad visionem beatam distinguitur ab intellectu; posteriori modo non potest intellectus etiam si in se imbat illam connexionem intelligi virtus partialis effectus, quod sic probo. Non potest intelligi partialis virtus secundum doctrinam huius auctoris, quin dicat formaliter ut virtus absoluta partialis saltem in obliquo illud, sine quo implicat poni effectus: sed non potest poni effectus sine aliquo distincto ab intellectu ut connexo sumpta connexionem posteriori modo: ergo non potest intelligi intellectus partialis virtus effectus, seu cognitionis naturalis, quin intelligatur in obliquo aliquid distinctum ab intellectu ut connexo sumpta connexionem posteriori modo præcisè quatenus dicit alterum extremum, videlicet intellectum. Maiorem probo: ex eo non potest intellectus intelligi ut partialis virtus visionis beatæ, quin intelligantur in obliquo comprincipium intellectus ad visionem, & possibilitas visionis, quia sine hoc comprincipio, & sine hac possibilitate repugnat visionem fieri ab intellectu: ergo intelligenda sunt omnia, sine quibus repugnat effectus saltem in obliquo, ut aliqua virtus illius, quæ per suam entitatem est virtus conditionata, sit absoluta virtus, etiam partialis talis effectus productiva. Minus

rem ostendo: sumpto intellectu quatenus præcisè dicit unum extremum connexionis, quin in recto, aut in obliquo dicat formaliter alia comprincipia ad cognitionem naturalem, & possibilitatem cognitionis non dicit hæc comprincipia, neque hanc possibilitatem, sed sine his comprincipiis, & sine hac possibilitate repugnat fieri cognitionem: ergo intellectus quatenus præcisè dicit unum extremum non dicit omnia, sine quibus repugnat cognitio.

Dices non posse sumi intellectum ut connexum, quin formaliter ut tale dicat in obliquo aliquod extremum cognitionis. Non verè, quia etsi unum extremum ut relatum non possit cognosci sine alio, bene tamen adæquatam distinctionem ego apprehendo inter utrumque. Sed esset intellectus est partialis virtus effectus naturalis ut connexus cum comprincipiis & cum possibilitate effectus, sed ut connexus dicit in obliquo extrema à se distincta: ergo ut partialis absoluta virtus dicit in obliquo extrema à se distincta: ergo virtus partialis, quam habet intellectus ad cognitionem naturalem, dicit in obliquo aliquid distinctum ab ipso intellectu: ergo eodem modo compleatur per aliquid distinctum ab intellectu inclusum in obliquo virtus partialis, quam habet intellectus ad cognitionem naturalem, & virtus, quam dicit idem intellectus ad cognitionem supernaturalem. Unum iuxta principia Ripaldæ inferrem ego, videlicet virtutem partialem ad visionem supernaturalem compleri per aliquid distinctum ab intellectu, cum quo intellectus habet connexionem, & ita ex parte intellectus non repugnare non compleri in ratione virtutis partialis per illud extrinsecum; virtutem tamen partialem intellectus ad cognitionem naturalem compleri per aliquid distinctum ab intellectu, cum quo intellectus essentialiter connexionem habet, & ita repugnare ex parte intellectus ipsum non compleri in ratione virtutis partialis, licet per aliquid distinctum compleatur, sicuti dicam ergo de veritate formali cognitionis, quam habet Deus de obiecto creato, quæ formaliter dicit aliquid inadæquatè distinctum à cognitione creata, licet præcisè ratione cognitionis implicet, illa existente, non coniungi cum illo extrinsecò, per quod complenda est formalis virtus cognitionis.

Urgeo: aliud est formaliter connexio formalis huius extremi ad illud, aliud formalis coexistentia utriusque: connexio huius extremi ad illud, formaliter tantum dicit entitatem huius extremi, neque aliud connotat tanquam formale constitutum connexionis, sed tanquam terminum quem respicit connexio adæquata cum hoc extremo adæquatè distincta à termino; verbi gratia connexio, quam habet virtus productiva caloris igni identificata cum calore possibili iuxta communem sententiam dicit tantum entitatem ignis adæquatè distinctam ab omni alio, quia entitas ignis quocumque alio seculo talis est ut præcisè ex suis predicatis intrinsecis existere non possit sine possibilitate caloris, quod est formaliter ignem esse connexum cum possibilitate caloris. Coexistentia formalis utriusque extremi connexi formaliter dicit existentiam huius extremi illi extrinsecam, & existentiam illius extrinsecam huic. Et etiam si formaliter velis præcendere hoc extremum ut illi formaliter coexistens ab illo, ut huic coexistenti, quæ impræcindibilia sunt, adhuc quando meditaris hoc extremum illi formaliter coexistens formaliter pertinet ad hanc coexistentiam, alterius existentia in obliquo importat, sed nulla virtus partialis indiget præcisè connexionem ipsius cum alio comprincipio ad producendum effectum, sed coexistentia: ergo si virtus ex se conditionatè potens per aliquid aliud constituenda est virtus partialis absoluta, non est per connexionem, quam ipsa dicat formaliter, sed per coexistentiam: ergo si aliquam formalitatem importat partialis absoluta virtus præter illam, quam vocat Ripalda virtutem conditionatam, est coexistentia, & connexio: ergo virtus absoluta partialis si aliquid addit supra illam, quam conditionatam vocat Ripalda, non est connexio, sed coexistentia ipsius cum aliis comprincipiis, & cum possibilitate effectus, ergo semper importat aliquid extraneum. Probo minorem, videlicet, nullam virtutem partialem indigere connexionem cum aliis comprincipiis, neque cum possibilitate effectus sed coexistentia ad producendum effectum. Finge tibi, quod mihi verum est, potentiam visivam non habere connexionem cum specie impressa, neque

neque cum possibilitate visionis naturalis, & habere co-existentiam cum his extremis sine aliqua connexionem ex parte vnius cū alio: in hoc casu potentia visiva absoluta ab omni connexionem produceret tanquam causa partialis visionem essentialiter dependentem à potentia & ab specie impressa, eodem modo, ac si comprincipia ipsius inter se essent connexa, & vtrumque cum possibilitate: ergo connexionio comprincipiorum formaliter nihil conducit ad productionem, sed tantum remore, seu causaliter, quatenus connexionio infert co-existentiam. Patet in intellectu instructo lumine gloriæ qui visionem producit, etiam si intellectus connexionem non habeat cum lumine gloriæ, neque cum possibilitate visionis in opinione huius auctoris, quæ illi non accrescit ex co-existentia, non enim eo ipso quod duo co-existent sunt connexa, quotiescumque enim hoc extremum illi co-existit eodem modo exiturum, si alterum non existeret, co-existentiam habet cum illo, non tamen connexionem: ergo ad hoc ut virtus partialis absoluta sit, numquam indiget connexionem, sed co-existentia cum altero extremo, quæ semper dicit aliquid extrinsecum extremo co-existenti. Quod si virtus absoluta actiua desideraret connexionem entitativam causæ cum effectu ut docet Ripald. sect. 9. num. 67. numquam intellectus, quantumvis instructus lumine gloriæ esset causa absoluta visionis inquitur Dei, quia numquam habet connexionem cum illa, cum ita illi co-existat, ut visione non existente & repugnante, existeret eodem modo. Dices: intellectum ut instructum lumine gloriæ habere hanc connexionem, sed hoc est dicere, lumen gloriæ illam habere, & non intellectum, sed adhuc efficacius arguo. Demus intellectum adiutum speciali concursu Dei absque lumine gloriæ visionem producere; tunc intellectus neque ratione sui, neque ratione omnipotentis connexionem haberet cum effectu, neque cum possibilitate illius: ergo non desideratur ad virtutem absolutam connexionio entitativa inter causam, & possibilitatem effectus, sed tantum co-existentia. Patet hoc omnibus effectibus qui tantum dependent à Deo, qui nullam connexionem habet cum possibilitate illorum.

8 Vltimo, id quo indiget virtus partialis naturalis ad effectum producendum, non est possibilitas tantum aliis comprincipij, non enim voluntas potest amare proximè, & formaliter ex eo quod sit possibilis cognitio representans obiectum, neque potentia visiva potest videre, quia possibilis est species impressa, sed quia actu illam habet: ergo si potentia visiva formaliter ut causa partialis visionis diceret connexionem cum alio comprincipio videlicet cum specie, non haberet hanc connexionem cum specie, ut possibilis, sed ut existens, sed hanc non habet, cum naturaliter sit potentia visiva sine hac & illa specie essentialiter requisitis ad certas visiones, vel saltem ad actiones productivas illarum, si producantur per actiones interiectas: ergo nullam connexionem dicit formaliter ex conceptu absolutæ partialis potentie creatæ.

9 Displicet etiam in hac sententia possibilitatem effectus pertinere formaliter ut connotatum ad rationem potentie absolute partialis, & totalis. Quod sic impugno: conceptus virtutis, seu potentie absolute, est conceptus illius, à quo actio existens fluit, atque dependet: sed actio existens numquam fluit neque dependet à possibilitate ipsius neque sumpta in recto, neque in obliquo: ergo possibilitas potentie nullo modo spectat ad conceptum quidditativum potentie. Dices ex hoc inferri non spectare in recto, sed spectare in obliquo. Explicemus terminos, & non demus verba: illa possibilitas effectui in obliquo, vel est formaliter constitutiva potentie, ita ut quidquid intelligatur adequatè distinctum ab illa etiam cum ordine ad ipsum non habeat totam rationem constitutivam potentis influere per modum causæ totalis, neque partialis absolute, vel tantum est terminus sine ordine ad quem non potest intelligi conceptus causæ partialis, aut totalis. Hoc non dices, ne totam sententiam retractes: primum dici non potest, quia actio essentialiter dependet ab adequata ratione constitutiva potentie, quia potentia tantum dicit formaliter id, à quo per se dependet actio: sed actio non potest dependere à sua possibilitate physice, sed tantum obiective, modo explicato Controv. 7. puncto 2. num. 10. ergo possibilitas actionis nullo modo potest pertinere ad rationem constitutivam principij absolute productivi. Vnde quæ ibi dixi contra hunc dicendi modum, vbi probavi

Franc. Oniedo, de Philosoph. Tom. I.

possibilitatem actionis, seu effectus non pertinere ad actum primum, & explicui quomodo etiam implicante actione effectus non possit produci, actionis non repugnantia non spectat ad conceptus actus primi potentis producere effectum. Hæc omnia in potentia receptiva clariis parent, quis enim dicit possibilitatem formæ tenere se ex parte conceptus quidditativi principij passivi absolute potentis recipere formam? Non vacat latius hæc expendere, quæ ex traditis principijs non difficile latius quisquæ impugnet.

Ex eadem doctrina impugnandum est id, quod asserit de omnipotentia intrinsecè absoluta à possibilitate effectuum, videlicet, non esse intrinsecè per suam entitatem virtutem productivam illorum, sed tantum conditionatam, quæ sit absoluta supposita possibilitate effectuum, quod falsum est. Quia id, quod est tantum conditionatum & non absolutum, non est, sed esset: si autem Deus intrinsecè non est absolute potens, simpliciter non est intrinsecè potens. Secundò quia purificatio conditionis vel expectanda est ut conditio omnino extrinseca ad potentiam absolutam sicuti expectatur conditio in hoc conditionato, si petieris dabo, cuius conditionatus eventus adequatè distinguitur à conditione, ita ut purificata conditione eventus iam absolute existens formaliter non constituitur per conditionem, & ab illa dependet, vel expectatur ut conditio non extrinseca, sed intrinseca, cuius purificatio est de ratione constitutiva eventus modo conditionati, purificata conditione futuri absolute: sicuti in hac conditionali: si anima rationalis unita fuerit materiæ, erit totum. Non primo modo, quia purificata conditione creaturarum possibilitum nihil ponitur adequatè distinctum ab hac conditione, ratione cuius omnipotentia, quæ antea non erat absoluta formaliter absoluta constituitur, quia purificatio conditionis extrinseca non constituit, neque inadæquatè formaliter absolutum eventum, quia antea erat conditionatus. Quod si dicas aduenire Deo aliquid non realiter, sed virtualiter distinctum, nolo tecum de hac virtuali distinctione contendere, sed infero contra te, per hoc prædicatum constitui omnipotentiam absolutam, & non formaliter per purificationem conditionis, & ita possibilitatem creaturarum non pertinere ad conceptum omnipotentie. Si dicas possibilitatem esse conditionem intrinsecam constitutivam omnipotentie, constituis Deum omnipotentem formaliter per possibilitatem effectuum, & illius virtutem actiivam fingis partim creatam, partim incretam: incretam dicit entitatem Dei, creatam quatenus dicit possibilitatem effectuum; partim existentem; partim non existentem: non existentem quatenus dicit possibilitatem creaturarum, quæ simpliciter non existit, sed tantum obiective quovque de facto sit existens. Constituis insuper omnipotentiam totum quoddam per accidens dicens formaliter, & intrinsecè entitates distinctas non unitas, neque mutuo connexas, quia entitas Dei neque unitur, neque connectitur cum possibilitate creaturarum.

Dices: Ex his duobus pertinentibus formaliter ad conceptum omnipotentie, vnum tantum includi in obliquo: sed hæc verba iam abegi num. 9. quidquid enim pertinet formaliter ad essentiam alicuius, si non pertinet ut quid extrinsecum, sed formaliter ut quid constitutivum, est de illius essentia, & verè dicitur essentia constare ex hoc obliquo & illo recto æquè essentialiter, in his enim quæ essentialia sunt non est vnum essentialius alio. Nota nonnullos foedè terminos contradictorios replicare, respondentes possibilitatem esse constitutivum formale extrinsecum omnipotentie, constitutivum enim essentialia, & extrinsecum manifestam involunt implicacionem; quidquid enim est constitutivum alicuius est de essentia illius, & nihil rei magis intrinsecum, quam propria essentia, cuius nihil potest esse extrinsecum. Deberent dicere, qui ita omnipotentiam Dei constituent, possibilitatem creaturarum esse extrinsecam Deo, intrinsecam tamen omnipotentie, sicuti privatio præcedens actionem educivam, extrinseca est educationis, intrinseca tamen mutationi, quæ formaliter dicit ipsam educationem, & privationem præcedentem. Quomodo omnipotentia in ratione virtutis productivæ sit absoluta, & intrinseca Deo, & esset eodem modo etiam si omnes creaturæ repugnarent, & ita sit de facto respectu illarum, quæ

quæ repugnant dixi Controv. 7. punct. 2. citato, & latius dicam in Metaph. Punct. 4. Controv. 10. Omitto alia argumenta, quæ in hanc sententiam adducit ipse Ripal. sect. 9. quorum solutiones expendere non vacat.

S. II.

Propria sententia.

12 Longum sanè esset omnium sententias impugnare, quapropter ad propriam accingor, inter quam explicandum obiter insinuabo, quid alij etiam à quibus dissentimus, sentiant, quos doctè, & solidè impugnant nostri. Lege si placet Soar, Vasquez, Ripal. locis citatis, Ruissum de voluntate Dei disp. 1. num. 7. & disp. 46. num. 15. & Alarcon tract. 1. de vis. disp. 2. cap. 11. & apud quos innumeros alios reperies.

13 Affirmo potentiam obedientialem esse intrinsecam entitatem, quæ potest elevari ad effectum, ita ut in intellectu ratio potentia obedientialis, neque inadæquate distinguitur ab ipso intellectu, qui per suammet entitatem intrinsecam est virtus, seu potentia inadæquata ad visionem intuitivam Dei, talis tamen conditionis, ut non possit reduci ad actum ex defectu aliis principij quovis illud coniungatur intellectui, quod cum supernaturale esse debeat non potest naturaliter coniungi, & ita neque virtus illa inadæquata intellectus potest naturaliter reduci ad actum: ita tenent uterque Societatis Magister, Vasq. & Soar locis citatis puncto 3. quos sequuntur P. Didac. Ruiz. Arrub. Gran. Albert. uterque Hurtadus, Salmant. & Complut. alique quàm plurimi doctores. Neque in hac re dissentiant P. Soar & P. Vasquez, ut falso nonnulli existimavit, uterque enim concedit virtutem obedientialem esse intrinsecam rei, quæ illa gaudet, dissentiant tamen ex eo quod Soar hanc virtutem obedientialem omnibus entitatibus impertitur, & ad omnes effectus accommodat, Vasquez vero tantum certis entitatibus ad certos effectus, & non alios producendos, virtutem hanc lagitur, quod bene notavit P. Alarc. supra n. 42. & dubitavit nemo. Eadem tantum est dissentio inter utrumque Hurtadum, aliosque quàm plurimos, quorum aliqui sententiam Soarij propugnant, alij opinionem Vasquez amplectuntur, omnes tamen vno ore fatentur potentiam obedientialem esse intrinsecam, & identificatam cum entitatibus, in quibus reperitur. Conclusionem probo ex his quæ statuebam punct. 7. Entitas quæ dicitur potentia obedientialis ut distincta ab omni alia, verbij gratia, intellectus ut distinctus à lumine gloriæ influit in visionem intuitivam Dei, & per suam entitatem tangit causalitatem, siue distinctam, siue identificatam, per quam producit visio: ergo per suam entitatem ut distinctam à lumine gloriæ habet potentiam non quæ possit reduci ad actum naturaliter: ergo non naturalem: ergo obedientialem. Confirmatur: æquè essentialiter dependet visio intuitiva Dei à meo intellectu tanquam à principio efficiente, quo non influente fieri repugnat: & qualibet alia naturalis cognitio: ergo visio intuitiva Dei dependet tanquam à principio effectivo ab intellectu, non tanquam à principio adæquato, & naturali: ergo tanquam à principio inadæquato & obedientiali: ergo intellectus est principium inadæquatum, & obedientiale visionis. Dices esse principium inadæquatum, non tamen per suam entitatem. Contrà: nihil superadditum dat intellectui actiuitas extrinseca, quam ipse non habeat, sed adiuvat ut faciat id quod non posset facere: quia tantum habebat actiuitatem intrinsecam obedientialem: sed intellectus etiam producat visionem supernaturalem Dei adiutus lumine gloriæ illam producit per propriam actiuitatem: ergo per propriam actiuitatem, quam habet à se & non ab alio, quia antequam illi adiungatur lumen gloriæ ut adiuvet intellectum ad visionem, debet supponi intellectus cum actiuitate inchoatâ, & inadæquata ad videndum, aliàs æquè posset lumen gloriæ adiuvare lapidem & intellectum ad producendam visionem, & ad videndum Deum.

14 Dico secundò. Potentia obedientialis semper indiget, ut reducatur ad actum concursu indebito, aliàs esset naturalis, & potentia, quæ simpliciter est obedientialis respectu substantiæ effectus, semper connotat aliud principium indebitum, quod necessariò debet esse principium supernaturale, si effectus producendus sit supernaturalis, & potentia obedientialis. Hoc sibi volunt multi, qui dicunt

potentiam obedientialem rei naturalis ad producendum effectum supernaturalem dicere intellectum connotantem lumen gloriæ, aliudve principium supernaturale. Ratio est: omnis potentia inadæquata connotat aliud principium, quo indiget ad effectum producendum, non tanquam sibi debitum, sed tanquam aliud sine quo effectum ad quem non habet virtutem adæquatam, producere non poterit: sed omnis potentia obedientialis ad substantiam effectus, præcipuè naturalis ad effectum supernaturalem non potest efficere effectum sine alio principio indebito: ergo illud connotat non tanquam debitum, sed tanquam aliud, sine quo non potest producere effectum. Duo ergo connotat obedientialis potentia, effectum indebitum, commune enim est omnipotentie connotare effectum, & proprium potentie obedientialis, hunc effectum ab illa connotatum illi esse indebitum, connotat etiam principium similiter illi indebitum, si sit potentia obedientialis ad substantiam effectus, quia de ratione talis potentie est esse principium inadæquatum, & omne principium inadæquatum connotat aliud principium inadæquatum, per quod compleatur. Quod si principium inadæquatum obedientiale sit, necessariò alterum principium connotatum erit indebitum, in hoc enim differt potentia obedientialis à naturali, quod huic debetur alterum principium, & non illi. Quod si potentia tantum sit obedientialis respectu modi, quo effectus producit, non connotat alterum principium indebitum sed concursum generale secundum substantiam datum cum non debetur, per eandem enim actionem ignis ager supernaturaliter in distans, quæ ageret naturaliter in idem passum propinquum. Neque ratione harum connotationum addit potentia obedientialis supra entitatem aliquid distinctum formaliter pertinens ad constitutum potentie obedientialis, quia in intellectu, qui est principium partiæ intellectus naturalis, & supernaturalis non distinguitur realiter connotatio ad effectum, & ad alterum principium, quia termini connotati non pertinent ad constitutum intellectus illos connotantis, sed tantum ab illo respiciuntur unus tanquam effectus, & alter tanquam principium, quod cum altero constituit vnum principium adæquatum, sicut de conceptu partis est ordo, seu respectus ad alteram partem, non tamen una pars pertinet ad rationem formalem constitutum alterius & de conceptu causæ est ordo ad effectum, non tamen effectus est ratio constitutiva causæ, neque refert extrema non esse connexa ut hinc ordinem habeant, quia in omnium opinione etiam si lumen gloriæ indebitum sit intellectui, habet hic innatam virtutem ad videndum adiutus lumine gloriæ, quam non habet lapis, ac proinde maiorem aliquem ordinem habet intellectus ad lumen gloriæ, & ad visionem beatam, quàm lapis.

Dico tertio. Potentia obedientialis ad substantiam effectus eleuatur per alterum principium, quod illi adiungitur ad effectum producendum, siue sit creatum, & illi intrinsecè inhærens, sicut lumen gloriæ intellectui, quod illum constituit potens simpliciter adæquate, & proximè videre Deum, siue specialis modus, quo applicatur per decretum Dei ad concurrendum speciali concursu cum potentia obedientiali, non solum per modum causæ primæ, sed quasi speciale principium effectus, quæ ratione eleuatur voluntas, quando absque villo habitu Deo supplente vices huius producit actus supernaturales, eademque ratione eleuaretur aqua ad producendam gratiam, si de facto ad hunc effectum eleuaretur. Neque huic conclusioni quatenus asserit intellectum eleuari per lumen gloriæ, quod est qualitas illi superaddita refragatur Vasquez 1. & 3. p. & Soar 3. locis citatis, ut putavit doctus quidam: numquam enim negant hi Doctores, potentiam obedientialem posse eleuari per qualitatem superadditam, sed asserunt potentiam obedientialem non consistere in qualitate superaddita, & hanc esse horum Doctorum mentem est luce clarius, millies utrumque legi de hac re in locis citatis, & ubique de hac materia disputant, & nihil clarius apud hos Doctores, in quibus nihil non clarissimum reperio. Totus enim est Vasq. ut probet non posse entitatem aliàs in se non habentem virtutem, constitui potentem per qualitatem superadditam, numquam tamen negat, rem habentem virtutem obedientialem intrinsecam secum identificatam, posse eleuari per qualitatem superadditam, imò inter Scholasticos nihil

nihil communius est, quam intellectum eleuari per lumen gloriæ ad videndum. Itaque pro hac conclusione refero plures, quos citat Ripald. disp. 41. sect. 3. cui etiam fauent quatenus asserunt potentiam posse eleuari per specialem modum, quo applicatur omnipotentia ad concurrendum cum potentia obediēciali speciali concursu distincto, quoad substantiam à concursu causæ primæ, plerique ex Doctoribus, quos refert Ripald. expressè P. Vázquez 1. p. tom. 1. disp. 45. cap. 2. P. Soar. lib. 2. de attributis negati-
 nis cap. 16. num. 5. P. Mol. 1. p. q. 12. art. 5. disp. 1. §. *contra tamen sententia*. Valent. ibid. punct. 3. §. *ne tamen negandum est*, P. Arrub. 1. p. tom. 1. disp. 20. cap. 5. Salas 1. 2. tom. 1. quest. 3. tract. 2. disp. 5. sect. 4. Her. tract. 4. disp. 67. cap. 2. Vbi hi Doctores supponunt primam partem conclusionis, videlicet intellectum eleuari lumine gloriæ, & inquirunt an possit eleuari auxilio extrinseco Dei, videlicet omnipotentia concurrente loco hominis, aliisque habitus supernaturalis ad quemlibet actum supernaturalem. In hanc sententiam interpretor eminentissimu-
 m, & venerabilissimu nostrum Card. Bellarm. tom. 2. lib. 2. de effectibus Sacramentorum cap. 11. §. *tertio igitur*, & P. Val. tom. 4. disp. 3. puncto 1. §. *est igitur*, §. *verior igitur*, & puncto 2. §. *hæc sententia*, asserentes potentias obediēciales eleuari per modum quemdam, quem Deus im-
 primit creaturæ, quæ per potentiam obediēcialem con-
 currit, qui modus in horum Doctorum sententia intelli-
 gendus de auxilio extrinseco, seu decreto speciali Dei, quo Deus decernit concurrere cum creaturis, Verbi gratia: cum aqua in sacramento Baptismi ad producendam gratiam, quia per illud decretum determinat aquam ad efficiendam gratiā, ad quam ipsa non valebat se determi-
 nare, causa verò quæ aliam determinat determinat mo-
 uere dicitur. Sunt alij Thomistæ asserentes potentiam obediēcialem eleuari per motionem quamdam virtuosa-
 m, de qua plura dicunt, quæ non possunt intelligi de hoc speciali decreto concurrendi, neque paucis explicari, illos non parè, & satis solidè impugnant nostri, præcipuè Soar. Valentia, Alarc. & Ripald. locis citatis.

16 Conclusionem probare: eleuare potentiam nihil aliud est, quam constituere potentiam proximè in actu primo po-
 tentem elicere actus supernaturales, aliòve effectus, quos potentia ex se non poterat efficere ex defectu virtutis adæ-
 quatæ ad illos efficiendos: ergo per illud eleuatur virtus obediēcialis, per quod constituitur in ordine ad effectus, respectu quorum obediēcialis potentia dicitur eodem modo disposita, ac est ad alios effectus, quos naturaliter producit: sed per lumen gloriæ eodem modo est intelle-
 ctus in ordine ad visionem inrituiam Dei, ac mea potentia visua, per speciem coloris ad colorem videndum: ergo per lumen gloriæ eleuatur, quia posita lumine gloriæ in intel-
 lectu, debitus est concursus ad visionem Dei eodem modo ac est debitus concursus ad visionem albi posita specie al-
 bedinis in potentia visua: ergo per illud lumen gloriæ eleuatur intellectus ad visionem supernaturalem. Simili-
 ter quando Deus supplet vices luminis gloriæ, id præstat omnipotentia applicata per decretum, quo Deus vult concurrere loco luminis: ergo si lumen eleuabit poten-
 tiam ad visionem, quando Deus specialiter concurrat loco illius, omnipotentia per illud decretum applicata poten-
 tiam eleuabit. Idem dico de aqua, quæ Deus concurreret ad producendam gratiam in Sacramento Baptismi, si aqua physice gratiam produceret, quæ eleuaretur per decretum, quo Deus applicaret omnipotentiam ad talem concur-
 sum, vel omnipotentiam applicatam ex vi illius decreti ad concurrendum simul cum aqua. Confirmatur eadem conclusio. Intellectus potentia obediēcialis dicitur ad visionem (idem dico de qualibet entitate similem poten-
 tiam habente ad quemcumque effectum) quia potest ele-
 uari ad visionem, ad quam non habet virtutem adæquatè proportionatam, neque potentiam adæquatè proportionari per aliud principium illi naturaliter coniunctum: ergo eleuatio potentie obediēcialis debet distingui ab ipsa potentia obediēciali, aliàs potentia obediēcialis per se ipsam esset eleuata ad effectum, & intellectus per se ip-
 sum diceretur eleuatus ad visionem beatam, quod est hæ-
 reticum, sed hæc eleuatio non potest consistere in ipso ef-
 fectu, quia antequam sit effectus, & actio, ex vi cuius pro-
 ducitur, debet supponi eleuatio, quia potentia eleuatur vt
 producat effectum, ad quem ipsa est improporionata, &
 vt constituitur proportionata ad illam, & antequam sit

productio debet supponi potentia ex parte actus primi proportionata ad illam: ergo eleuatio debet se tenere ex parte actus primi: aliàs debet esse indebita, & distincta à potentia obediēciali: ergo debet consistere in illo quod se tenet ex parte actus primi distinctum à potentia obediēciali, & illi indebitum: ergo respectu intellectus vi-
 dentis Deum est lumen gloriæ, quia respectu visionis Dei lumen gloriæ est quod se tenet ex parte actus primi, vt indebitum intellectui & distinctum ab illo: ergo quando intel-
 lectus visionem producit supplet Deo vices luminis eleuantis eodem modo, quo illas supplet, eleuat intelle-
 ctum. Dico omnipotentiam eleuare intellectum, vel aliam potentiam, quando supplet vices habitus iuxta sententiam asserentem, posse potentias naturales actus supernaturales elicere ex vi huius extrinseci auxilij, de cuius veritate non curo. Tantum enim assero supposita hac opinione, omni-
 potentiam esse principium formaliter eleuans potentiam: quod si hæc opinio falsa esset, & non possit intellectus sine lumine gloriæ Deum videre, semper lumen gloriæ eleua-
 bit potentiam ad visionem. Idem dico de quocumque alio habitu supernaturali respectu suorum habituum.

Vnum in hac re nota, numquam esse potentiam adæ-
 quatè eleuatam, etiam si habeat aliquod principium indebitum quovisque habeat omnia illa requisita ad actum, quibus positis reliqua omnia naturaliter illi possent con-
 iungi. Rem explico: indiget potentia obediēcialis, quam habet voluntas ad amandum Deum amore supernaturali, habitu charitatis, & cogitatione supernaturali: etiam si ha-
 beat habitum charitatis non est adæquatè eleuata, si non habeat cogitationem supernaturalem inclinante ad amorem Dei, quia adhuc deficit voluntati ad illum amo-
 rem eliciendum quoddam principium, sine quo non potest amare Deum, quod non potest naturaliter acquirere, neque illi debitu est. Si tamen voluntas habeat ha-
 bitum supernaturalem, & cogitationem supernaturalem ad actum, etiam si non intelligatur omnipotentia applicata ad præstandum concursum generalem causæ primæ, po-
 tentia intelligitur adæquatè eleuata, quia hic concursus generalis causæ primæ debetur potentie volitive pro sua
 17 libertate supposito habitu, & cogitatione supernaturali inclinante ad actum. Si dicas etiam supposito habitu de-
 beri voluntati saltem aliquam cogitationem sufficientem ex vi habitus ad actum supernaturalem ad quem datur ha-
 bitus, ac proinde supposito tantum habitu voluntatem esse sufficienter eleuatam ad actum, quia reliqua ad illum re-
 quisita naturaliter habitum supernaturalem comitantur. Respondeo non esse huius loci antecedens examinare, quod si verum esset, rectè procedit illatio facta, id enim tantum ego affirmo, potentiam non esse eleuatam adæqua-
 tè quovisque habeat omnia requisita ad effectum, quibus positis, reliqua, quæ ad illum efficiendum deficiunt naturali
 18 sequellæ coniungantur.

Dico quinto & vltimò, potentiam obediēcialem quo-
 ad modum tantum effectus; verbi gratia, ignem respectu caloris producti in passo distanti, quem posset producere in eodem subiecto approximato, eleuari per decretum, quo Deus vult præstare concursum illum supposita distan-
 tia passi non debitu, sed per omnipotentiam applicatam ex vi talis decreti, quod est idem. Idem dico de eleuatio-
 ne, quæ potest eleuari ignis ad producendam formam ignis in materia habente dispositiones ad formam ligni, & non ad formam ignis, seu in materia, in qua Deus decreuerat
 19 conseruare formam præexistentem. In quibus casibus, id tantum esset supernaturale, ad quod idem concursus, qui cum aliis circumstantiis debitus esse possit, cum his sit inde-
 bitus. Hæc conclusio eodem modo probanda est ac præce-
 dens, quia ex vi talis decreti applicantis omnipotentiam, seu ex vi omnipotentie applicatæ per tale decretum, est ignis in actu primo ad producendum effectum, quem cum
 illis circumstantiis non posset naturaliter producere: ergo ex vi omnipotentie sic applicatæ eleuatur supra proprias vires ad producendum effectum cum his circumstantiis, quibus naturaliter illum producere non posset.

Ex hoc infero potentiam vt eleuatam dicere in recto
 19 potentiam obediēcialem, & in obliquo habitum superna-
 ralem, vel aliud principium indebitum, siue intrinse-
 cum, siue extrinsecum, sicuti omnipotentiam applicatam modo supradicto ad effectum producendum. Verbi gra-
 tia: intellectus vt eleuatus ad visionem dicit intellectum vt habentem lumen gloriæ, qui sic acceptus non est idem
 V 4 ac

ac intellectus, & lumen gloriæ, quia intellectus habens lumen gloriæ tantum dicit in recto intellectum, & intellectus, & lumen gloriæ dicit utrumque in recto, ratione cuius distinctionis diuersa possunt prædicari de illis, hæc est enim vera prædicatio: *Intellectus habens lumen gloriæ est causa partialis visionis.* Et hæc est falsa: *Intellectus, & lumen gloriæ sunt causa partialis visionis.* Similiter hæc est vera prædicatio: *Intellectus, & lumen gloriæ sunt principium adequatum visionis.* (loquor de principio adequato creato) & hæc est falsa: *Intellectus habens lumen gloriæ est principium adequatum visionis.* De his dixi Controuers. 5. puncto 1. num. 6. Vbi dixi totum non distingui à partibus, & vnione simul sumptis, distingui autem à partibus virtutis simul sumptis, aliud enim est partes & vnio, aliud partes vnite. Secundum hanc doctrinam faciliè intelliges quomodo potentia obedientialis ut eleuata, verbi gratia, intellectus ut eleuatus per lumen gloriæ, non sit principium adequatum visionis, etiamsi intellectus, & lumen gloriæ sint principium adequatum illius. Vide dicta de his significatis in recto, & in obliquo Controu. 5. Punct. 4. citato.

PUNCTVM IX.

Vnde agnoscenda sit causa adequatè sufficiens.

I Hic quæstioni occasionem dedit P. Vasquez 1. part. tom. 1. disput. 4. cap. 2. & 4. vbi negat præter lumen gloriæ requiri in intellectu beati aliud comprincipium ad visionem intuitiuam Dei, vel concursum alium præter generalem omnium causarum, ex eo quod visioni correspondent ex parte luminis gloriæ, & intellectus omnia prædicata quæ sunt in ipsa, visio enim habet vitalitatem, quæ intellectui tribuitur, habet supernaturalitatem, & esse circa tale obiectum, quæ correspondent luminis gloriæ. Doctrinam hanc infert Vasquez ex principio valde sibi familiari, videlicet causam adequatam esse illam, cui correspondent omnia prædicata, quæ sunt in effectu. Ne putes correspondentiam hanc inter prædicata effectus, & causæ ita esse intelligendam, ut hoc prædicatum dependeat realiter ab hac causa, & non ab alia, & illud ab illa, & non ab hac, aduertere oportet nostrum Vasquez, non asseruisse vitalitatem actus dependere ab intellectu, & non à lumine, & supernaturalitatem à lumine, & non ab intellectu, quia vitalitas, & supernaturalitas sunt in visione omnino idem, & implicat vnum ex his prædicatis dependere ab aliquo principio, à quo physice, & realiter alterum non dependeat. Quia tamen nihil vitale potest produci, nisi principium saltem inadæquatum sit vitale; neque supernaturale, quin principium actuum saltem parziale sit etiam supernaturale, ideo supernaturalitas effectus tribuitur principio partiali, quod est supernaturale, & vitalitas alij comprincipio, in quo ratio vitalis reperitur, licet effectus secundum se totum à qualibet causa partiali inadæquatè, & ab omnibus adequatè physice eodem modo dependeat. Ex quo inferitur hanc attributionem formaliter esse per rationem cum fundamento tamen in aliquo reali, videlicet non posse produci quid supernaturale à principio adequato iure naturali, neque quid vitale à principio adequato non vitali.

2 Doctrinam hanc approbat, & explicat Hurtad. disput. 9. sect. 5. quam multi ita firmiter amplectuntur ut virtutem actiuam pluribus entitatibus respectu aliarum negent ex eo præcisè, quod nullum prædicatum agnoscant in effectu, quod illis correspondeat. Existimo tamen non ita vniuersaliter esse admittendam, sunt enim plures effectus, quorum causas non possumus hac prædicatum correspondentiam metiri, quod faciliè ostendo. In causis vniuersis mater habet omnia prædicata, quæ habet filius, & nulla potest formalitas assignari in prole, quæ non reliceat in matre, & tamen iuxta communem sententiam, mater est causa inadæquata filij: ergo non est bona consequentia, omnia prædicata, quæ sunt in effectu relucere in hac causa illius: ergo hæc est causa adequata. Dices hoc prouenire ex modo speciali, quo producuntur animalia per transmissionem feminis, quæ nisi inter marem, & foeminam esse non potest. Bene est: modus, quo

producuntur animalia sufficiens est, ut causa, cui correspondent omnia prædicata, quæ sunt in effectu non sit adequata: ergo non rectè inferitur in animalibus, huic causæ correspondent omnia prædicata, quæ sunt in effectu: ergo est causa adequata. Deinde sicut ratione huiusmodi, quo animalia producuntur, deficit consequentio prædicta in hac materia, sic ratione alijs specialis modi, quo alia entitas producatur, vel ratione alijs intrinseci prædicati, quod habet effectus, poterit in alia materia deficere. Dices hanc correspondentiam non futuram formaliter, sed eminenter. Sed hanc solutionem efficaciter ita-
tim reijciam.

Accedo ad causas æquiuocas, in quibus correspondentia formalis non reperitur, quia effectus est diuersæ rationis à causa & prædicatum specificum illius in causa non reperitur. Prædicata effectus eminenter correspondere causæ æquiuocæ, nihil aliud est, quàm eminenter contineri effectum in causa, & contineri effectum in causa, nihil aliud importat, quàm causam habere virtutem ad effectum producendum: ergo idem est formaliter prædicata effectus correspondere causæ, & causam eminenter continere effectum, & causam posse producere effectum: & si velis hæc mente præscindere, notius omnibus erit causam posse effectum producere, quia debent à posteriori cognosci ex productione, & hæc quod primò, & clarius inferri, est potentia ad ipsam, hæc enim consequentia: effectus producit à causa: ergo potest illum producere, neque rusticum latet; hæc autem, effectus producit à causa: ergo causa effectum continet eminenter, ad terminorum apprehensionem peritorem hominem desiderat, etsi his apprehensis, æquè clara sit, ac præcedens: ergo non rectè explicatur ratio causæ adequatæ per correspondentiam eminentiorem adequatam causæ ad effectum, cum non explicetur ignotum per magis notum, sed per æquè ignotum, vel ignotius. Ut rem explicem, inquiram Sol sit causa adequata auri: Si affirmes, ex eo quod illi correspondeant omnia prædicata, inquiram, ex quo capite tibi notum sit correspondere omnia prædicata? Si neges eo quod illi omnia prædicata auri non correspondeant, rogabo, unde noueris non correspondere omnia prædicata auri Soli? nullum tibi supererit fundamentum ad affirmandam, vel negandam hanc eminentiorem correspondentiam, ex quo non posses causalitatem adequatam, vel inadæquatam Soli concedere respectu auri hac exclusâ prædicatorum correspondentia.

Respondere posses ex doctrina Hurtadi §. 53. tunc effectum non contineri adequatè in causa æquiuoca, etsi illo perfectiori, quando in effectu continetur ratio aliqua, vel causa indiget alio comprincipio determinatiuo, ratione cuius causa perfectior effectum non potest adequatè illum producere; tunc verò causam æquiuocam continere effectum adequatè, quando est perfectior illo, & ipsa nullo indiget determinatiuo, neque effectus ex modo, quo producit indiget dependere ab alio. Hac ratione explicatur quomodo intellectus neque anima, siue ab intellectu distincta, siue identificata cum illo non sit causa adequata visionis Dei, neque cuiusvis cognitionis creatæ etiam illa perfectior sit, quia ad producendam quamcumque cognitionem indiget anima determinatiuo alio comprincipio, & ad producendam visionem intuitiuam Dei indiget hoc determinatiuo: & insuper visio indiget alio comprincipio supernaturali, ratione cuius non potest adequatè produci ab anima naturali secundum suam substantiam. Eadè ratione explicatur, quomodo intellectus instructus lumine gloriæ, non indiget alio comprincipio ad producendam visionem, quia neque ex parte effectus est aliquod prædicatum, ratione cuius petat ab alio comprincipio dependere, neque intellectus instructus lumine gloriæ alio indiget determinatiuo, principium enim constitutum ex intellectu, & lumine, physice perfectius est visione, ex quo inferitur illi correspondere omnia prædicata visionis, & esse principium adequatum illius. Totam doctrinam admitto, sed adhuc mihi difficultas. Vnde scire poterimus, hoc principium indigere alio determinatiuo, & illud non indigere hunc effectum habere speciale prædicatum, ratione cuius petat dependere ab alio principio, & non possit adequatè dependere ab hoc, quod perfectius est effectui producendo? Ratio aliqua assignanda est ad hæc cognoscenda, ex qua dicam ego cognosci causam adequatam, vel inadæquatam effectus.

Rem

Rem ego sic compono: Prædicata substantiæ spiritualis, supernaturalis, & vitalis reperta ex parte effectus exigunt correspondentiam formalem ex parte causæ, siue causa secundum alia prædicata sit vniuoca, vel æquiuoca, ita vt nunquam possit substantia produci adequatè ab accidenti, neque entitas spiritualis à principio adequatè materiali, in quo non includatur aliquod principium inadæquatum spirituale, neque supernaturalis effectus à principio adequatè naturali possit dependere, aut vitalis actio à principio adequato non vitali. Ex hoc fit respectu effectuum, in quibus aliquod prædicatum ex his reperitur, rectè inferri non esse principium adequatum illud, in quo simile prædicatum non relictet. Sic dicimus sensationem internam non esse principium adequatum speciei impressæ vel expressæ in intellectu productæ, quia sensatio est materialis, & species producenda spiritualis. Similiter dicimus intellectum non posse esse principium adequatum visionis intuitiue Dei, quia hæc est supernaturalis, & intellectus est potentia naturalis, eodem modo dicimus non posse habitum, aut speciem impressam esse principium cognitionis, quia hæc est vita in actu secundo essentialiter dependens à vita in actu primo, & species impressæ, seu habitus talis non est. Eadem ratione dicimus dispositiones non esse causam adequatam formæ substantialis, quia non potest hæc produci à principio non substantiali. Forsan erunt alia prædicata, quæ hanc correspondentiam formalem exigant inter causam, & effectum, ex his tamen, quæ de facto dantur nullum aliud mihi occurrit, quod hanc correspondentiam desideret, quia prædicatum materiale illam non exposcit, motus enim materialis calorum producit ab Angelo tanquam à principio adequato, & entitas accidentalis adequatè producitur à substantia, & effectus naturalis rectè potest à causâ supernaturali procedere. De aliis prædicatis minus vniuersalibus certum est hanc correspondentiam non desiderari, vt patet in omnibus effectibus æquiuocis, aurum enim à non auro producit, & vitalis operatio à principio, quod non est vitalis operatio, & sic in aliis. Si dicas, cur hæc prædicata hanc correspondentiam exposcant de singulis specialis est ratio propriis tradenda locis. Effectus supernaturalis non potest procedere à principio adequato naturali, quia de ratione entis supernaturalis est non esse debitum enti naturali, esset tamen illi debitum, si ab illo posset adequatè produci. Ratio vitæ in actu secundo essentialiter dicit dependere à vita in actu primo, ex quo repugnat dependere à principio adequato non vitali. Substantia perfectior est omni accidenti, & ita ab illo non potest adequatè produci. Effectus spiritualis non potest à causâ adequata materiali secundum se totam procedere propter maiorem perfectionem, & maximam inproportionem, quæ est inter materiale, & spirituale.

Est etiam nobis aliud fixum principium in Philosophia: omnem causam efficientem adequatam debere esse saltem æquè perfectam cum effectu. Ex quo rectè inferimus: hæc entitas est imperfectior illa: ergo non potest principium adequatum esse illius. Insuper aliud etiam principium certum esse debet, videlicet non esse multiplicanda principia alicuius effectus sine speciali fundamento. Ex quibus omnibus has ego regulas deduco. Quotiescumque est in effectu aliquod prædicatum ex supra assignatis, videlicet substantiæ supernaturalis, spiritualis, vel vitalis, omne principium in quo simile prædicatum non correspondet formaliter non potest esse principium adequatum illius. Quotiescumque effectus est perfectior hoc principio effectiuo, à quo dependet, tale principium est inadæquatum respectu effectus. Quotiescumque hoc principium est perfectius effectu, & formaliter includit quodcumque ex quatuor prædicatis substantiæ supernaturalis, vitalis, spiritualis quod est in effectu, & non apparet certum aliquod fundamentum ad assignandum aliud principium necessarium requisitum ad effectum, censendum est tale principium esse adequatum, quia ex vna parte habet omnia illa, quæ scimus in omnibus entitatibus, requiri ad rationem principij adequati, & ex alia non est fundamentum ad multiplicandum aliud principium pro hoc effectu, neque sine necessitate multiplicandum est.

Ex his constat rectè inuoluisse nostrum Vasquez ex correspondentia prædicatorum, quæ est inter intellectum, & lumen cum visione intuitiua Dei, intellectum, & lumen constituere vnum principium adequatum visionis, quia

ex vna parte habeat correspondentiam, quam scimus requiri inter causam & effectum, & ex alia nullum apparet fundamentum ad alia principia multiplicanda pro visione producenda. Ex quo fundamento negatiuo, & ex positiua correspondentia, & perfectione principij intellectus, & luminis rectè inferitur nullam aliam causam requiri ad producendam visionem. Hæc omnia principia semper ex parte antecedentis ponenda sunt, vt rectè inferatur adequatio causæ iuxta doctrinam supra traditam.

Ex hoc infero ad cognoscendum an intellectus sit principium adequatè productiuum cognitionis naturalis, examinandum esse, an sit fundamentum aliquod ad constituendum aliud principium effectiuum requisitum ad talem cognitionem: quod si appareat dicendum est intellectum esse principium inadæquatum, sin minus tota virtus actiua respectu cognitionis naturalis danda est intellectui. Fundamentum, quod reperiri potest ad constituendum aliud comprincipium, est indifferentia, quam habet intellectus ad cognoscendum hoc vel illud obiectum, ex quo inferitur indigere alio determinatiuo ad producendam cognitionem circa tale obiectum. Dicit aliquis species seu phantasmata posse hanc præbere determinationem sine influxu actiuo, qui dicere tenebatur intellectum esse principium adequatè effectiuum cognitionis naturalis. Dicit alius, hanc determinationem non posse exhiberi, nisi per influxum actiuum principij determinantis: tenebatur hic dicere species determinantes intellectum vt versetur circa tale obiectum actiuè concurrere ad cognitionem, & intellectum esse principium inadæquatum illius.

Ex hoc infero non rectè arguere aliquos: substantiæ productæ correspondent omnia prædicata in substantia producenda: ergo accidentia non concurrunt effectiue ad productionem substantiæ. Si enim loquantur de correspondentia formali omnium prædicatorum, neque requiritur inter causam & effectum, neque arguit potentiam adequatè productiuam. Si loquantur de correspondentia eminentiali petunt principium, & ignotum per ignotius explicant. Argumentum vt rectè procedat ita debet fieri. Ignis habet correspondentiam formalem cum alio igne omnium prædicatorum, quorum correspondentia formalis desideratur inter potentiam, & causam, est æquè perfectus cum alio igne, nullum est fundamentum ad affirmandum requiri productionem accidentium procedere effectiue à substantia: ergo accidentia effectiue non concurrunt. Quod si quis exhibeat fundamentum, quo mouetur ad dicendum accidentia effectiue concurrere ad substantiam, illorum propugnatio, vel impugnatio rem dirimet. Similiter non rectè arguunt actui correspondent omnia prædicata in potentia, & speciebus: ergo habitus acquisitus non dependet ab habitu. Qui enim voluerit defendere habitum acquisitum concurrere effectiue ad hunc actum facile exercitum, dicit non posse hanc facilitatem prouenire, nisi ab aliquo principio distincto à potentia, & speciebus: quod si defendat, vel probet, rectè defendet, vel probabit habitum effectiue concurrere ad actus.

Insuper noto, illud fundamentum negatiuum dupliciter posse poni ex parte antecedentis. Primò si dicatur: nullum est fundamentum, ex quo constat requiri aliud comprincipium ad effectum, & tunc tantum licebit inferre: ergo principium, quod cognoscimus perfectius effectu, & cum correspondentia formali requisita potest esse principium adequatum. Alio modo potest poni illud fundamentum negatiuum, si dicatur, nullum est fundamentum, ex quo constat posse aliud principium influere in effectum, & tunc inferri poterit: ergo hoc principium perfectius effectu habens correspondentiam requisitam necessariò est causa adequata effectus. Hæc ratione inferimus intellectum instructum lumine gloriæ esse causam adequatam visionis, quia non solum non habemus fundamentum ad dicendum necessariò requiri aliud comprincipium ad visionem, sed neque ad dicendum dari aliud comprincipium potens in illam influere, & non inferimus ex eo quod calor sit æquè perfectus cum alio calore, & habeat omnem correspondentiam requisitam ad causandum, necessariò esse principium adequatum illius, quia licet non requiratur aliud comprincipium ad producendum calorem, sunt tamen alia, quæ in eundem calorem possunt influere, sic calor vt quatuor, qui poterat esse principium adequatum caloris

caloris ut duo, sæpe est principium inadequatum illius, quia calori ut quatuor productio caloris ut duo sæpe adiungitur ignis, vel lux, quæ possunt in eundem calorem influere, quibus adiunctis attemperatur influxus caloris producentis cum influxu ignis, vel lucis, & non adæquate, sed inadæquate procedit à calore & adæquate à calore & igne, vel à calore, & luce, vel à calore, luce, & igne, si omnia tria principia productiva eiusdem caloris coniungantur.

PUNCTUM X.

An eadem entitas possit esse principium effectuum suorum ipsius per secundam actionem.

I Procedit tantum hæc difficultas inter eos, qui concedunt eundem effectum posse per duplicem actionem totalem dependere à principio effectivo, apud illos enim, qui asserunt tantum per unam actionem posse dependere, certum est hanc non posse ab eodem effectu procedere, quia omnis actio procedens ab aliquo effectu debet supponere effectum iam productum; unde antequam intelligatur hoc principium cum aliquo influxu ab illo procedente debet iam intelligi productum: ergo per productionem non procedentem ab illo: ergo nullo modo poterit in se ipsum influere, si non potest influere in se ipsum iam ab alia causa productum. Procedere tantum potest difficultas admissa possibilitate duarum actionum totalium in eundem effectum, an possit effectus postquam iam est productus ex vi huius actionis se ipsum per aliam actionem producere.

2 Assumat Arriaga disput. 12. Metaphysic. sect. 2. sequutus P. Suarez tom. 3. in 3. part. disp. 50. sect. 4. ad finem, §. *sed ex hac solutione*, ubi expressè affirmat non esse inconueniens idem se ipsum producere per secundam actionem, licet oppositum non leuiter insinuet doctissimus P. disput. 12. Metaphysic. sect. 2. ubi docet de ratione omnis causæ esse influere in aliud natura distinctum.

3 Acquiesco omnium Doctorum sententiæ neganti idem adhuc per secundam actionem posse se ipsum producere, quam sic probo. Nihil potest se ipsum causare in genere causæ materialis: ergo neque in genere causæ efficientis. Responderet Arriaga nullam materiam posse aliam similem materiam materialiter causare, ac proinde mirum non est non posse se ipsam causare in illo genere causæ, in qua non potest causare aliam eiusdem speciei, independentem enim ab identitate numerica præcisè ratione identitatis specificæ repugnat hæc causalitas eiusdem entitatis in se ipsam, quæ repugnantia non est in principio effectivo, quia vnum principium efficiens producit aliud eiusdem speciei. Ex hac doctrina argumentum retorquet Arriaga contra arguentem: vna materia non potest materialiter causare aliam eiusdem speciei: ergo vnum effectiuum principium non poterit efficere aliud eiusdem speciei. Antecedens est verum: consequens falsum: ergo mala illatio; hac vititur argumentum factum à paritate causæ materialis non potentis se ipsam materialiter causare ad causam efficientem non potentem se ipsam effectiuè producere. Duo continet hæc solutio. Primum est vnam materiam non posse ab alia entitate materialiter causari, ex quo optimè inferitur non posse à se ipsa in hoc genere causæ procedere. Hoc verum est de materia prima, eo enim ipso quod sit materia prima dicit non esse receptam in alia & ipsam esse primum subiectum in nullo receptum. Ob hanc rationem non de materia prima, sed de omni causa materiali obiectionem produxi, de cuius conceptu non est causari ab alia causa materiali, quia quantitas est causa materialis plurium accidentium, & ipsa in genere causæ materialis dependet à materia. Aliud continet solutio videlicet nullam causam materialem posse dependere in genere causæ materialis ab alia eiusdem speciei, quod conuenit omnibus causis materialibus de facto existentibus respectu quarum rectè disparitatem assignat Arriaga inter causam materialem & efficientem, qua argumentum supra factum sufficienter solutum esse videtur.

4 Vrgeo tamen argumentum supra factum: etiam si omnis causa materialis existens de facto æquiuoca sit cum suo effectu: numquam enim vidimus calorem ex calore educatum, neque quantitatem in quantitate receptam, non tamen est contra conceptum quidditatum causæ mate-

rialis esse eiusdem speciei cum effectu, quem possit materialiter causare, neque repugnat de potentia Dei absoluta dari duplicem qualitatem tantum inter se numero distinctam, & utramque distinctam in specie ab his, quæ de facto dantur, quarum vna possit educi ex alia, licet utraque possit etiam educi ex alia causa materiali æquiuoca, sicuti modo ex duplici calore, quorum quilibet potest ab igne producere in genere causæ efficientis, potest in eodem genere quilibet illorum efficienter produci ab alio. Sic ego duplicem calorem specie distinctum à calore de facto existente, & utrumque eiusdem speciei suppono produci à Deo, quorum quilibet possit in genere causæ materialis à quantitate vel ab altero calore educi, & sic argumentor. Calor educus à quantitate, à quo potest alius calor eiusdem speciei in genere causæ materialis procedere, non potest in hoc genere causæ propter identitatem numericam dependere à se ipso: ergo propter eandem identitatem non poterit idem calor, neque alia quilibet entitas à se ipsa dependere in genere causæ efficientis. Negabis forsitan possibilem esse calorem, qui possit educi ex alio calore, & causam aliquam materialem eiusdem speciei cum effectu, quem posset materialiter causare. Contra: nulla potest excogitari repugnantia inter causam materialem, & effectum eiusdem speciei: ergo sine fundamento negas diuinæ omnipotentie posse producere aliquam entitatem cum virtute caufandi in genere causæ materialis effectum eiusdem speciei. Si dicas repugnantiam dari inter causam materialem & effectum eiusdem speciei, illam assigna, & præsto aderit impugnatio, ego enim existimo nullam posse excogitari, cum de conceptu causæ materialis, ut supra dicebam non sit diuersitas specifica inter ipsam & effectum. Sed age iam do tibi repugnare causam materialem eiusdem speciei cum effectu, & suppono per impossibile dari, & tantum ex suppositione procedat argumentum quod sic conuenit. Etiam calor posset recipi in alio calore eiusdem speciei, non posset recipi in seipso: ergo præcisè quilibet alia ratione seclusa ex identitate numerica repugnat eandem entitatem recipi in se ipsa, ita ut si ex nulla alia ratione implicaret præcisè propter eandem rationem implicaret idem recipi in se ipso, seu causari à se ipso in genere causæ materialis, quod est idem: ergo ex eadem ratione repugnat, idem produci à se ipso seu causari in genere causæ efficientis. Alio modo totum vnico verbo argumentum cingo, nulla suppositione facta. Præcisè ex identitate numerica quocumque alio secluso repugnat eandem entitatem recipi in se ipsa: ergo ex eadem repugnat fieri à se ipsa.

Aliter responderet Arriaga causalitatem causæ materialis esse vnionem, quæ essentialiter respicit duo extrema vnienda realiter distincta, causalitatem verò efficientis esse actionem, quæ non arguit hanc distinctionem inter principium & terminum. Hanc solutionem recipio facili ex dictis de causalitate materiæ, probavi enim formam dependere in genere causæ materialis non per vnionem, sed per passionem; ex qua doctrina sic argumentor. Passio non distinguitur ab actione, sed non potest dari passio procedens ab hoc principio materiali terminata ad ipsam tanquam ad terminum receptum: ergo non potest dari actio ab hoc principio effectivo terminata ad idem principium tanquam ad terminum factum. Dices recipi ex se dicere esse receptum in recipienti, nihilque posse esse in se ipso, ac proinde inter receptum, & recipientem debere semper distinctionem intercedere. Contra: sicut recipi dicitur esse receptum in recipienti, sic fieri dicitur esse factum à faciente: ergo sicut non potest idem recipi in seipso, ita non potest fieri à se ipso, non enim appareret ratio propter quam maior distinctio debeat intercedere inter recipientem & receptum, quam inter faciens, & factum, & inter illud, quod est, & illud, in quo est tanquam in subiecto, & illud quod est, & illud, à quo est, tanquam à principio. Profectò nullam ego disparitatem rationis inuenio quapropter consequentiis diceret ad sua principia qui affirmat idem posse fieri à se ipso non repugnare ex identitate numerica idem recipi in se ipso, ne tamen in hoc consequens vi consequentiæ trahatur, negandum est antecedens, mihi quidem difficile est idem fieri à se ipso, & paradoxum sapit dici idem in se ipso recipi posse.

Secundò esse de ratione principij producentis distinctionem à principio producto, probatur ex Patribus, & Doctoribus Scholasticis, qui omnes inferunt distinctionem personarum

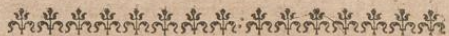

personarum ex relatione producentis, quæ est in vna respectu alius: ergo si idem posset se ipsum producere, non rectè inferret tota Theologia Pater producit Filium: ergo Pater distinguitur à Filio. Dices hanc illationem esse legitimam, etiam si idem posset se ipsum per secundam actionem supernaturaliter producere, quia productio qua Pater Verbum producit est naturalis respectu personarum, quia in diuinis nulla potest dari productio ad intra, quæ non sit naturalis principio producenti, & termino productio, quia omnis productio ad intra in diuinis est necessaria, & quia nulla causa superior potest excogitari, quæ eleuet aliquam diuinam personam ad productionem ad intra, ad quam ipsa non sit naturaliter determinata, neque ad aliquam productionem ad extra, quia omnes productiones ad extra communes sunt toti Trinitati, & procedunt ab omnipotentia, quæ à nulla alia causa potest eleuari, cum nullum sit principium perfectius omnipotentia neque superius illa, eleuatio autem semper dicit ex parte principij eleuati subordinationem ad principium eleuans, quam omnipotentia respectu nullius comprincipij potest habere, illi enim, utpote principio rerum omnium, omnia sunt subordinata, & ipsa nulli entitati subordinata esse potest. Non caret probabilitate solutio, nihilominus adhuc infit: si non repugnaret idem se ipsum producere, etiam si Pater Aternus non posset eleuari ad productionem ad intra, cur dici non posset Patrem habere esse à se eodem modo, quod nunc vera fides illum cognoscit, & postea quàm supponitur esse à se naturaliter se ipsum producere, non per productionem quæ supponat aliam, sed quæ supponat terminum existentem, ita ut si per impossibile deficeret actio, qua producitur per locum intrinsecum non deficeret terminus, qui producitur, quatenus supponitur cum suo esse, quod habet à se ante productionem, etiam si in tali casu realiter deficeret, quia deficeret productio identificata cum Patre, qui supponitur ante productionem à se indistinctam. Dices nullam entitatem posse naturaliter & absque eleuatione produci per productionem non requisitam per locum intrinsecum ad sui existentiam. Contrà, quia licet hoc in creaturis ita contingit, rationem efficacem in diuinis reddi non poterit, cur ita contingere non possit, si eadem entitas posset se ipsam producere, quam ego postea assignabo in principiis negantibus idem posse à se ipso produci. Concludo: ergo nihil posse à se ipso produci, quia ita fert communis hominum apprehensio, & quia iuxta hanc philosophiam melius defenditur mysterium Trinitatis, & probatur distinctio inter Patrem & Filium, ex eo quod Pater Filium producat & Patri, & Filius ab Spiritu sancto, ex eo quod Pater & Filius per modum vnius principij spiritali Spiritum sanctum producant.

Huius conclusionis, quæ propter communem omnium consensum, & propter rationes à posteriori adductas, & quia nullum pro opposita fundamentum adducitur, mihi quidem est omnino certa, hanc à priori rationem contempler. Actio procedens ab hoc principio essentialiter supponit principium existens: ergo essentialiter intrinsecè & per se supponit illud, ad quod ordinatur: ergo intrinsecè & per se semper est otiosa, & implicat ex vi illius fieri id, quod iam non sit factum: ergo ex natura sua repugnat, nihil enim inuenitur in rerum natura, quod per se & intrinsecè sit otiosum & superfluum, & quod ita respiciat finem, in quem ordinatur, ut semper æquè existat finis sine illo, quod ordinatur ad illius existentiam, ac si existeret medium ordinatum ad talem finem. Actionem ab eodem in idem terminatam ita futuram esse certum est, quia illa actio semper supponeret terminum existentem independentem ab illa: ergo æquè existeret terminus siue illa postea succederet, siue non succederet; finem autem actionis esse existentiam effectus fatentur omnes. Dices illam actionem esse vtilem ut terminus existat ex vi illius. Contra: finis actionis est existentia termini secundum se, non enim actio est ut existat terminus per actionem, seu ut existat, & quia terminus non infinitus non potest existere sine actione, ideo inuenta est actio, ut ex vi illius existat terminus: ergo actio, quæ non potest esse utilis ut existat terminus, ex sua natura est superflua, & otiosa, & consequenter repugnans.

Ex hac ratione facile repugnantiam assignabis in tali actione, & solves fundamentum oppositæ sententiæ, quæ tantum petitur ex non repugnantia actionis terminatæ ad

principium. Dices enim talem actionem fore superfluum, & non fore superfluum: propositionem affirmatiuam probauit modo, negatiuam munit principium illud vulgare in Philosophia: Natura abhorret superfluum.

CONTROVERSIA X.

De causa prima.

PUNCTVM PRIMVM.

Statuitur dependentia creaturae à Deo secundum entitatem, & operationem.

§. I.

Dependentia secundum entitatem ostenditur.

NAM vnum principium, à quo reliqua omnia creata trahunt originem ratione naturali compertum est, quia ductus Aristot. illius existentiam agnouit, sunt illustra huius Philosophi verba hoc lib. 2. cap. 4. text. 43. & 44. Sunt etiam, qui mundi huius, aliorumque omnium causam in casum referant, conuersionem enim, & motum eum, qui vniuersum distinxit, & hunc ordinem redegit, casu esse: & hoc sanè admiratione dignum est, quod enim animalia quidem & neque esse, neque fieri à fortuna, sed aut naturam, aut mentem, aut aliquid aliud tale causam esse affirmant, propterea quod è cuiusque sententia non quodvis fiat, sed ex tali otiosa, ex tali autem homo, & cælum verò, & ea, quæ inter sensibilia diuina sunt, casu efficii censent, taliunquæ eorum nullam, qualis plantarum, & animalium est, causam esse. Doctrinam oppositam errori, quem miratur Philosophus expressè definit Concil. Nic. per illa verba: Fallorem celi & terre, visibilibus omnium, & inuisibilibus. Extant etiam alia illustra Scripturæ testimonia: Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, Ioan. 1. Denique contra illos, qui dicebant Deum ab initio condidisse creaturas, eisque permisisse generationes cessante omni concursu Dei adducit Augustinus tom. 3. lib. 5. de Genesi ad litteram cap. 20. verba illa Ioannis 5. Pater meus, &c. Ita Augustinus: Contra quos profertur illa sententia Domini: Pater meus & ego modò operatur, & ego operor. Deinde quia non solum magna, & præcipua, verum etiam ista terrena, & infima ipse operatur, ut dicit Apostolus, & Sapient. 11. quomodo potest aliquid permanere nisi voluisset aut quomodo quod à te vocatum esset non conseruaret? Accedit illustre testimonium Nazianzeni orat. 2. de Theologia: Quomodo ergo vniuersa hæc rerum moles vel producta vniquam esset vel conseruaret, nisi Deus hæc omnia in rerum natura protulisset, atque conseruaret? Qui de hac re plura videre velit testimonia, adeat P. Suarez disp. 21. Metaphysic. sect. 1.

Creaturas dependere à Deo in conseruari per verum influxum, quem in illas præstet, hac efficacissima ratione euinco. Conseruatio cuiuslibet creaturæ libera est, respectu Dei, ut quælibet in quocumque instanti possit à Deo in nihilum redigere: ergo potest Deus quamcumque creaturam corrumpere: sed non potest creatura corrumpi à Deo, nisi per subtractionem concursus ex vi cuius conseruabatur à Deo: ergo potest subtrahere concursum, ergo illum præstabat: nihil enim potest subtrahere concursum, seu cessare ab illo, quod est idem, nisi antea concursum exhibebat. Probo Deum non posse creaturam corrumpere, nisi per subtractionem concursus, reliqua per se patent: Deus non potest creaturam corrumpere per actionem aliquam positiuam, quia omnis positiva actio terminatur ad terminum positiuum, & nulla potest terminari formaliter, & immediatè ad non esse: ergo debet illam corrumpere per actionem aliquam negatiuam, seu per negationem actionis, non per negationem actionis, quæ non præcessisset in instanti antecedenti, quia si non præcessisset actio, cuius negatio est in hoc instanti, præcessisset illius negatio in instanti antecedenti corruptionem entitatis positivæ, in quo existerat talis entitas: ergo per illam negationem non corrumpetur entitas in hoc instanti, cum in præcedenti coexistisset entitas positiva, & talis negatio: ergo